№ 79 ՈՒՐԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 29

1905
ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 29 № 79

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բարբարոսական վերաբերմունք. Նամակ Ջիվանշիրի գաւառից. Նամակ Գանձակից. Նամակ Շուշուց, Նամակ Սիմֆերոպոլից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—Նամակ Պարսկաստանից. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մամուլի յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձաւ այն յուզմունքը, որ նկատվում էր վերջին օրերումս Եապոնիայում ֆրանսիացիների վերաբերութեամբ։ Եապօնական հասարակութիւնը և մամուլը մեծ աղմուկ բարձրացրին այն բանի առիթով, որ ռուսական նաւատորմը ապաստան է գտել ֆրանսիական նաւահանգիստներում աւելի երկար ժամանակ, քան այդ նախատեսված է միջազգային օրէնքներում։

Եապօնական բողոքը մի որոշ չափով արձագանք գտաւ և անգլիական մամուլի մէջ։ Ինչպէս յայտնի է, Անգլիան իբրև Եապօնիայի դաշնակից, պարտաւոր է գինակցել Եապօնիային, եթէ վերջինս ընդհարում ունենայ երկու պետութիւնների հետ։ Եւ անշուշտ, եթէ հանգամանքները այնպէս դասաւորվէին, որ Եապօնիան ստիպված լինէր պատերազմ յայտնել Ֆրանսիային, վերջինիս չէզոքութիւնը խախտված լինելու պատճառով, այն ժամանակ Անգլիան էլ պարտաւոր պիտի զգար իրան պատերազմելու Ֆրանսիայի հետ։

Ոչ Անգլիան և ոչ Ֆրանսիան ոչ միայն չեն ցանկանում միմեանց հետ պատերազմել, այլ, ընդհակառակը, ամեն կերպ աշխատում են ամրապնդել այն համաձայնութիւնը, որ նրանց մէջ արդէն կայացել է և նրան ընդարձակել ապագայում, տարածելով նրան և այնպիսի խնդիրների վրա, որոնք վերաբերում են աշխարհի բոլոր ծայրերում գտնվող միջազգային գործերին։

Եւ կասկած չէ կարող լինել, որ թէ Անգլիայի և թէ Ֆրանսիայի պետական մարդիկ ամեն ջանք գործ կը դնեն չքացնելու և հեռացնելու այն բոլոր առիթները, որոնք կարող են բարդացնել միջազգային յարաբերութիւնները և սերմանել լուրջ թշնամութիւն Եապօնիայի և Ֆրանսիայի մէջ։ Հեռագիրները արդէն բերում են ակնարկներ այն բանի մասին, որ Ֆրանսիան իր կողմից լուրջ հաւաստիացումներ է տուել Եապօնիային, որ նա չէզոքութեան դէմ մտադիր չէ ոչ մի բացառութիւն գործել և Եապօնիան պէտք է հաւատացած լինի, որ ֆրանսիական նաւահանգիստները միատեսակ կը վերաբերվեն թէ ռուսական և թէ եապօնական նաւատորմերին հիւրընկալելու կամ չը հիւրընկալելու հարցի վերաբերութեամբ։

Ֆրանսիական քաղաքական թերթերը մի որոշ աստիճան զարմանք են յայտնում այն բանի վրա, որ անգլիական մամուլի մի քանի օրգաններ խիստ լեզուով են խօսում Ֆրանսիայի չէզոքութեան խախտման հետեւանքների մասին։ Բայց զարմանալու ոչինչ չը կայ, որովհետև Անգլիան ինչպէս երբէք թոյլ չի տայ, որ եապօնական շահերը վտանգված լինեն մի երրորդ պետութեան միջամտութեան շնորհիւ, մանաւանդ որ այն ժամանակ առաջ է գալիս Անգլիայի համար մի պատասխանատու դրութիւն։

Բայց, բարեբաղդաբար, թիւրիմացութիւնը ինքն ըստ ինքեան չքանում է և խաղաղութիւնը չի խանգարվի մի նոր բարդութեամբ, որ կը լինէր մի արհաւիրք և դժբաղդութիւն Եւրոպայի համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԲԱՐՈՍԱԿԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔ

(Նամակ Հին-Նախիջևանից)

Անգլիացի երևելի գեղարուեստագէտ—փիլիսոփայ Ռուսկինը—որ այնքան յափշտակված էր բնութեան անզուգական գեղեցկութեամբ—առհասարակ ատում էր նորագոյն քաղաքակրթութիւնը. Նա ատում էր եւրոպական աշխարհաւէր ինդուստրիան, ատում էր կապիտալիզմի աններելի եսասիրական տենդենցիան՝ որովհետև հանգցնում է մարդկանց մէջ սէր դէպի բարին ու մաքուրը, մեռցնում է մարդկանց մէջ կարեկցութիւն դէպի տանջվածն ու անբաղդը, մի խօսքով առաջ է բերում անսահման անզգայութիւն դէպի մարդկային ամեն չարիք և շահագործութիւն։ Նա ատում էր երկաթուղին, որովհետև այլանդակում է բնութեան գեղեցկութիւնը, խլում է մարդկանցից ճանապարհորդական էսթէտիկ հաճոյքը—չքացնելով նրանց հետաքրքրութիւնը դէպի գեղեցկի հրաշակերտները տածած ազնուացնող տեսարանները։ Նա ատում էր շոգենաւը, որովհետև շոգին ապականում է լճի քնքշատես մթնոլորտը և սև քուլաներով պատում է պայծառ երկինքը...

Այո, պատկառելի գեղարուեստագէտի ատածները սկսել են արդէն ամենագեղեցիկ կերպով հանդէս գալ և մեր երկրում։ Խոշոր ինդուստրիան ու կապիտալը հետզհետէ սկսել են մեր գեղածիծաղ բնութեան ու անցեալ կեանքի չքնաղ հրաշակերտները և յիշատակները չքացնել և ապականել։

Ո՞վ չը գիտէ, ո՞ր հայը լսած չի լինի Հին-Ջուղայի հռչակաւոր խաչքարերի գեղեցկութեան մասին։ Այդ հրաշակերտ գերեզմանաքարերը հայ անցեալ կուլտուրական կեանքի և աշխարհաշինութեան լաւագոյն ապացոյցներից կարող են համարուել։ Յիրաւի չքնաղ են երբեմն հռչակաւոր ու փարթամ Հին-Ջուղայի մեր հէգ նախնեաց սառն ու լռակեաց յուշարձանները։ Անցել են դարեր, անցել են երկար ու ձիգ բազմաթիւ տարիներ նրանց վրայով, անցել են հազարաւոր բարբարոս աւերիչ ձեռքեր և կարկտի նման իրար ետևից տեղացող տարաբաղդ հայի դառն ու կսկծալի արհաւիրքներ. բայց Ջուղայի գեղեցիկ և չքնաղ խաչքարերն ու գերեզմանաքարերը դեռ ևս չեն կորցրել իրանց քանդակներն ու փորվածքների նրբութիւնները, կատարելութեան հասած արուեստի օրինակները և այլն։ Գերեզմանաքարերի թիւը քիչ չէ, սիրելի ընթերցող. նա կարող է թերևս մի քանի հազարի հասնել, բայց իրանց գեղեցկութեամբ նկարների ու սրբերի պատկերների նրբութեամբ մէկը միւսից պակաս չեն մնում։ Բոլորն էլ գեղեցիկ են, բոլորն էլ ճաշակով քանդակված են, բոլորն էլ արտայայտիչ են ու ներդաշնակ։ Թւում էր, թէ մեր նախնեաց աճիւնների անխօս շիրիմները, գլուխները դէպի վեր բարձրացրած, խնամք ու պաշտպանութիւն են աղերսում իրանց թշուառ ու քարասիրտ յետնորդներից։

Ահ՝ ինչ կը լինէր, եթէ մեր ունեւոր և բարեկեցիկ դասակարգը, փոխանակ ամառները եւրոպական և կովկասեան զեղխ քաղաքներում և ամառանոցներում թափառելու և հազարներ ծախսելու, գոնէ իրանց կեանքի ընթացքում մի անգամ շրջէին հայկական այս չքնաղ աւերակներում, ծունկ չոքէին հրաշակերտների առաջ և առողջապահական ու կլիմայական բաւականութիւնից զատ աւելի մեծ չափով հոգեկան բաւականութիւն ստանային։

Պէտք է շտապել ամենայն պատկառանքով ու ակնածութեամբ տեսնելու և ուսումնասիրելու այդ գեղեցիկ վայրերն ու սրբութիւնները—քանի դեռ ուշ չէ, քանի դեռ կուսական է, քանի դեռ ինդուստրիայի և կապիտալիզմի կործանիչ ձեռքերը չեն դիպել նրանց կուսական կրծքին։ Ապա թէ ոչ կանցնի մի քանի տարի ևս և ահա սառն արձաններ և աւերակների լաւագոյն բեկորների փոխարէն, հսկայ գործարանների ու մեքենաների սուլոցի և շոգեքուլաների ձայնը կը լսվի։

Դժբաղդութիւն ունեմ ասելու, որ այժմս նոյն օրէնքի են ենթարկվել և Ջուղայի վերոյիշեալ խաչքարերը։ Ուլուխանլու — Ջուլֆայի երկաթուղու գիծը գերեզմանոցի միջից անցնելով, գերեզմանոցի մի մասը տակնուվրա է արել։

Ոչ մի քարասիրտ մարդ չի կարողանայ առանց բուռն յոյզերի հանդիսատես լինել այդ վայրենի և բարբարոսական վարմունքին, որ երկաթուղու վարչութիւնը, ծառայողները և բանուորները վերաբերվում են դէպի այդ սրբութիւնները, առանց մի փոքր խղճի խայթ զգալու, ուղղակի ջարդում, փչացնում, հողի տակ թաղում և այլանդակում են չքնաղ խաչքարերը և գերեզմանաքարերը։ Զարմանալին այն է, թէ ինչպէս անզգայ ինժեներները և տեխնիկները—ճշմարիտ գիտութեան և գեղարւեստի հոտն առած այդ պարոնները թոյլ են տալիս այդպիսի բարբարոսական վերաբերմունք դէպի խաչքարերը։ Ինչու, օրինակ, չը պէտք է հրամայել ծառայողներին խնամքով և երկիւղածութեամբ վերաբերվելու դէպի այդ հրաշակերտ քարերը, փոխանակ անխնայ ջարդոտելու, հողերի տակ թաղելու և քարի տեղ՝ պատեր ու պատնէշներ կանգնեցնելու—զգուշութեամբ երկաթուղու և նրանից մի քիչ վերև շինած խճուղու գծերից դուրս հանէին և ազատէին բարբարոսական փչացումներից։ Իսկ ամենից զարմանալին ու պախարակելին, Ջուղայի հայ գիւղացու անտարբերութիւնը և սառն վերաբերմունքն է, որ թոյլ է տալիս իր նուիրագործված նախնեաց սրբութիւնները ոտի տակ առնել, ջարդոտել, փչացնել և այլն։ Այո, շեշտում և ընդգծում ենք Ջուղայեցիների անզգայութիւնը, որովհետև, եթէ մինչև անգամ անզօր հանդիսանան իրանց խնդիրները կամ բողոքները՝ գերեզմանաքարերին խնամքով վերաբերվելուն, գոնէ իրանք յանձն առնեն այդ նեղութիւնը և իրանց սրբութիւնները ազատեն բարբարոսական չքացումից։

Եթէ չեմ սխալվում, վերջին պայմանը կապալառուն առաջարկել է Ջուղայեցիներին։ Երևակայեցէք, որ այդ մի և նոյն Ջուղայեցիքն են եղել, որ 1900 թ. ինչ որ մի հայ 500 ր. տալով, ուզեցել է մի խաչքար վերցնել—Պարիզի ցուցահանդէսը տանելու, և նրանք մերժել են։

Իսկ այժմս...

Ամօթ, հազար ամօթ ձեզ, անզգայ Ջուղայեցիք։

Հրաւիրում ենք Կովկասեան Կայսերական Հնագիտական ընկերութեան կամ մասնաւոր ձեռնհաս և կարող անձանց անյապաղ ուշադրութիւնը գերեզմանաքարերի այս բարբարոսական փչացման վրա, քանի դեռ երկաթուղու գործերը շարունակվում են։

Արաբ

ՆԱՄԱԿ ՋԻՎԱՆՇԻՐԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ապրիլի 10-ին

Ինչպէս յայտնի է, մի երկու տարի առաջ մեր նահանգի գիւղերի հասարակական—վարչական կազմը փոփոխութիւնների ենթարկվեց, սակայն վերջնական կազմակերպութիւնը յետաձգվեց, որովհետև ընդհանուր կարգադրութիւն եղաւ, որ կայսրութեան բոլոր քաղաքներում տեղական յանձնաժողովների միջոցով քննվի գիւղական հասարակութիւնները բարեփոխելու հարցը։ Ընդհանուր բարեփոխութիւններ տեղի չունեցան, իսկ առաջվայ կարգերն էլ չը վերականգնվեցին։ Առաջվայ աւելի փոքր շինական համայնքները միացրած և աւելի մեծ համայնքների են վերածված ու յանձնված էլ աւելի տգէտ ու աշխարհակեր տանուտէրների. մէկ էլ գործավարութեան լեզուն է փոխված։

Համայնքները մեծացնելու մասին կարելի է թեր և դէմ կարծիքի լինել, բայց ամենքի համար մատչելի տեղական լեզուները անհասկանալի ռուսերէնով փոխարինելը մեծ չարիք է, որովհետև դրանով գիւղական ինքնավարութիւնը՝ ֆիկտիվ լինելուց զատ՝ դառնում է իրական մի մեծ չարիք, ասպարէզ տալով խորամանկ գրագիրների ու տգէտ տանուտէրների ամենակուլ որկորներին և մորակներին... Առաջ պաշտօնական գործավարութիւնը, արձանագրութիւնները հայերէն լեզուով էին կատարվում—ոչ միայն զուտ հայաբնակ համայնքներում, այլ և խառն թուրք—հայկական համայնքներում, և ամենքը լաւ հասկանալով, թէ ինչ է անցնում—դառնում՝ գոհ էին. գոհ էր թէ հայը, թէ թուրքը, թէ ուտիացին։ Բայց հիմա միայն լայնածաւալ, անյատակ գրպանի և անկուշտ որկորի վերաբերեալ թղթերն են հայերէն գրվում, օրինակ՝ «Ա՛ թուն, ճոտերդ, ձուերդ, եղդ դատի երկալ, եկ» կամ «մանէթը ինքկալ, փեչատը դիր» և այլն։

Քանի որ ուսումնարաններ չը լինելու պատճառով՝ ռուսերէնը դեռ բոլորովին անծանօթ է գիւղական մասսային, շատ ցանկալի է, որ թոյլատրվի տեղական լեզուներով վարել գիւղական հասարակական—վարչական գործերը։ Որովհետև նախորդ ռէժիմի ճնշող, խեղդող մղձաւանջը անցնելու վրա է, խորհուրդ ենք տալիս մեր գիւղացիներին խնդրելու, ուր հարկն է, որ թոյլատրվի տեղական լեզուների գործածութիւնը գիւղական—վարչական գրագրութիւնների և հաշուապահութեան ժամանակ։

Մի ուրիշ չարիք։ Վերջին տարիներս գիւղացու սովորական գող ու բէգասը կամ գիւղերում ստրաժնիկների, նոյն իսկ «մեծաւորների» երևալը պատուհաս է դառել գիւղացիների համար, իսկ և իսկ նախարէֆօրմեան մօղրօվների ժամանակների նման։ Ամառվայ հունձ ու փնջի, կալ ու կուտի ժամանակ խեղճ գիւղացուն հանգստութիւն չեն տալիս։ Մեր գիւղերում «заѣзжій дворъ»-ներ չը կան, ինչպէս ուրիշ տեղերում, և ստրաժնիկները գիւղերում են հէնց գիւղացու տանը... ինչ աներես պահանջներ ասես, որ չեն անում նրանք։ Եւ «ցորեն հացի հասրաթ» աղքատ գիւղացին պէտք է կատարէ նրանց պահանջները, պէտք է ձրի կերակրէ թէ «մեծաւորին», թէ ստրաժնիկներին, թէ սրանց ձիերին։ Խեղճը կամ իր երեխաների բերանից է կտրում և կամ պարտքով—պատուհասով է մի կերպ կատարում իր այդ «պարտականութիւնը», ապա, երևի, իբրև «դէշքէրասի» մեծաւորին իր ձիով տանում է հետևեալ գիւղը։ Եւ այդ բոլորը՝ հակառակ օրէնքի՝ առանց մի կոպէկ վարձատրութեան... Քանի գլխի տէր է խեղճ ու կրակ, ռամիկ գիւղացին, որ ձայն—ծպտուն հանէ. առաջինը հէնց իր դըրացի գզիրը կը հայհոյէ, և նրա շահերը պաշտպանելու կոչված տանուտէրը նրա շշմած գլուխը կը ջարդէ... Եւ այսպէս, ճանճը գէթ տղտղում է, իսկ մեր գիւղացին կամ ծօծրակն է քորում՝ ստրաժնիկի առաջ կանգնած մտատանջվելով, թէ որտեղից հաւ, ձու կամ խոտ ու գարի ճարէ, կամ մէջքն է դէմ տալիս...

Եղել են դէպքեր, որ գաւառական կամ նոյն իսկ նահանգական քաղաքից եկած պաշտօնեան, ի հարկէ, պաշտօնական գործով գալիս է այս կամ այն գիւղը և մի քանի օրով հիւր է մնում իր ծանօթի, օրինակ հէնց «գիւղական ուսուցչի» մօտ, որի հետ պաշտօնապէս քէֆ են անում... գլերի հաւաքած հաւերով, ձուերով կամ իւղով.., Ապա գլուխները տաքացած՝ հրացանաձգութիւն են սկսում՝ նշան դնելով սարալանջերում սոտոսող անմեղ ուլիկներին, որոնք խեղճ գեղջկուհու միակ ուրախութիւնն են լինում շատ անգամ... Այսպիսի երևոյթները բնականաբար շատ ճնշող տպաւորութիւն են անում և կարող են տխուր երևոյթների պատճառ դառնալ...

Մեր գեղեցիկ լեռների գարունը բացվեց, հետն էլ սկսվեց գող ու բէգասի, ստրաժնիկ-

ների սեզօնը, որ կը սաստկանայ Թարաքամանների սար գնալու ժամանակ, երբ «դիվան-դավթարխանա» նոյնպէս կը բարձրանան հայ գիւղերը։ Լինենք մարդ և ամենից առաջ խնդրենք ու պահանջենք օրէնք... Օրէնքը թոյլ չի տայ, որ աշխատաւոր գիւղացուն հարստահարեն, զրկեն տզրուկները։

Զ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Ապրիլի 21-ին

Ներկայումս, երբ ամեն մի իրաւազուրկ, ճնշված հարկաւոր՝ է համարում իր մէջքը ուղղել է և իր տարրական, մարդկային իրաւունքները պաշտպանել,—գործակատարների դասակարգը մեզ մօտ, ընդհակառակը, կատարեալ անտարբերութեան մէջ է։ Անժամանակ խանութ բանալը և կողպելը, կզվելու չափ սակարգութիւնը, կոպիտ վերաբերմունքը, աշխատանքի և հանգստութեան աննօրմալութիւնը—անտանելի են դարձնում մեր գործակատարի դրութիւնը։ Մինչև անգամ կան գործակատարներ, որոնք միևնոյն ժամանակ տան ծառայի դեր են կատարում «խօզէյինների» համար։ Եւ, դժբաղդաբար, այդպիսիք լինում են գլխաւորապէս անչափահասները և աւելի ճիշտը՝ փոքրիկները։ Լինում են գործակատարներ, որոնք տարիներ շարունակ ձրի են ծառայում, յուսալով «խօզէյինի» խոստումնքների վրա, թէ «մարդ» կը դարձնեն նրանց ապագայում։ Բայց ձրի աշխատելու գլխաւոր պատճառը այն է լինում, որ «խօզէյինը» չէ ցանկանում իսկոյն և եթ ռոճիկ տալ, առարկելով թէ գործակատարը դեռ անփորձ է, պէտք է սովորէ, «պրիկաշչիկ» դառնայ։

Գործակատարների մտաւոր կրթութեան մասին խօսելն էլ աւելորդ է։ Բաւական է յիշել, որ դրանք գլխաւորապէս քաղաքիս չըքաւոր ընտանիքների զաւակներ են և գիւղից եկած։ Գուցէ խեղճերը սովորում են «խօզէյինի» մօտ քիչ գրել, կարդալ, որպէս զի կարողանան սեւ սպիտակից ջոկել։ Աւելացրէք քաղաքիս մտաւոր սնանկութիւնը և զանազան կրթական հիմնարկութիւնների—ժողովրդական—տան, կիրակնօրեայ դպրոցների, առանձին ժողովրդական դասախօսութիւնների և, վերջապէս, ժողովրդական ներկայացումների բացակայութիւնը, այն ժամանակ աւելի կը պարզվի Շուշու գործակատարի և նման մարդու դրութիւնը։ Այսպիսի պայմաններում, ի հարկէ, գործակատարը մնում է խաւարի մէջ և նրա համար ամեն մի հասարակական երևոյթ հրաշք է թւում։ Եթէ չեմ սխալվում, քաղաքային ինքնավարութիւնը իրաւունք ունի որոշ օգնութիւն ցոյց տալ գործակատարին և առհասարակ ծառայող դասակարգին, պաշտպանելով դրանց իրաւունքները։ Մինչև անգամ քաղաքային ինքնավարութեան իրաւունք է տրված միջամտել ուր հարկն է գործակատարների դրութիւնը բարելաւելու համար։ Բայց նա այդ չէ անում, մասամբ իր խաւարամտութեան շնորհիւ և գլխաւորապէս զբաղված լինելով իր «չինօվնիկների» խառն հաշիւները ստուգելով և նրանց ռոճիկը հայթհայթելով։

Մնում է, ուրեմն, որ իրանք գործակատարները լուրջ մտածեն իրանց մասին և, համախմբվելով ուրիշ քաղաքների ծառայողների նման, առաջադրեն իրանց իրաւացի պահանջները։

Միաժամանակ անհրաժեշտ է, որ արհեստաւոր դասն էլ իր ձայնը բարձրացնէ, որովհետև յաճախ դրանց դրութիւնը աւելի վատթար է լինում։

Հասարակութիւնն էլ պարտաւոր է աջակցել գործակատարների դրութեան բաւարար լուծմանը և չը նայել նրանց իբրև արհամարված մի դասի վրա, ինչպէս այդ ընդունված է առհասարակ։ Զարմանալի է, որ հասարակ բանւորը մեզ մօտ աւելի յարգի է, քան գործակատարը։ Բանւորի մասին այնպէս արհամարհանքով չեն խօսում, քիթ վեր քաշում, ինչպէս գործակատարի, ասելով. «սա ինչ պրիկաշչիկ է»։ Եւ առհասարակ «պրիկաշչիկ» խօսքը մինչև անգամ վիրաւորանք է համարվում։ Սա էլ արդէն մի խոշոր փաստ է մեր անկուլտուրականութեան, որովհետև մենք դեռ չենք հասել այն գիտակցութեան, որ ամեն մի անհատի մէջ ամենից առաջ պէտք է գնահատել մարդուն։

Կովկասեան

Յ. Գ. Ներկայումս բէալական դպրոցում պարապմունքները բոլորովին դադարեցրված են։ Բագու գնացած VI և VII դասարանցիները, առանց քննութիւններ տալու, յետ են դարձել։

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

—

Ապրիլի 10-ին

Խօլերան մեր դրանն է։ Լսում ենք նմանապէս, որ ամեն կերպ աշխատում են դրա առաջն առնել։ Ամեն տեղ մաքրութիւն են պահանջում, որովհետև, բժիշկների ասելով, խօլերայի միկրօբները անզօր են մաքրութեան մէջ տարածվել։ Այո՛, մաքրութիւն է հարկաւոր, մաքրութիւն... Բայց այդ մաքրութիւնը գոյութիւն ունի՞ մեր գիւղերում։ Ցաւօք սրտի պիտի ասեմ, որ ո՛չ։

Մտնենք մենք հեռաւոր գիւղերը՝ Գիւլիստանը, Վերին-Շէնը, Ներքին-Շէնը, Ղարաբինարը, Խարխափուտը, Թալիշը և միւս գիւղերը, մենք կը նկատենք ամենուրեք կեղտոտութիւն, անմաքրութիւն։ Կենդանիների աղբը թափված է բակերում, փողոցներում, ամեն տեղից փչում է գարշահոտութիւն... Եւ այդ բոլորին ուշք դարձնող չը կայ։ Միթէ այդքան գիւղերին մի բժիշկ գոնէ չի հասնի, որ այս բոլոր պակասութիւնների դէմ կռւի։ Ի՞նչ կը կորցնէր մեր համալսարանաւարտ բժիշկներից մէկը, որ յանձն առնէր մեր գիւղերում բժիշկ լինել։ Ես կարծում եմ, որ նա հարիւրաւոր մարդկանց փրկիչ կը լինէր։ Քանի՛ անտէր զոհեր են պատահում... Քանի՛, քանի՛ ընտանիքներ են մնում անտէր, ամենաողորմելի դրութեան մէջ...

Այս ձմեռ «բուկուռոյցը» մի քանի տասնեակ զոհ տարաւ, իսկ ամառս խօլերան գուցէ հարիւրաւոր զոհեր տանէ։ Եւ մենք այդ բոլորին հեռուից պիտի նայենք, առանց որ և է թեթև օգնութեան. գուցէ, նոյն իսկ, խոցված սրտով արցունք թափենք... Ի՞նչու վաղօրօք այդ բոլորի առաջ չառնել, քանի դեռ ուշ չէ։ Գարնան վերջերում ամբողջ Զվանչիրի գաւառի թուրք բնակիչները միշտ մեր սարերը ամարանոց են գալիս։ Նրանք կարող են իրանց հետ բերել զանազան տեսակ հիւանդութիւններ, ինչպէս շատ անգամ պատահում է, ի միջի այլոց և խօլերան, որովհետև նրանք համեմատաբար աւելի կեղտոտ են ապրում։

Եթէ նոյն իսկ հեռու թողնենք խօլերան, մեր գիւղերը մեծ կարիք ունեն բժշկի։ Ահա շուտով կը գայ ամառը և մեր բոլոր գիւղերից գիւղացիք կը թափվեն դաշտերը Զվանչիրի գաւառը, հունձ անելու, խոտ հարելու, որ կարողանան հնձավարձով, կամ օրավարձով իրանց տարվայ պաշարը ժողովել. այլ կերպ, եթէ այդ միջոցին չը դիմեն, սոված կը մնան, որովհետև ուրիշ ապրուստի աղբիւր չունեն, սեփական հող համարեա չունեն։ Մեր գիւղը, օրինակ, (Գիւլուստանը) իր «նադել» հողից (գիւղական սեփական հող, որի տասներորդ մասը բէկերինն է), նոյն իսկ խոտի բաւարարութիւն չէ ստանում, նա ստիպված հարևան գիւղերից է գնում և իր պակաս խոտը լրացնում։ Թէ ո՞րքան չարչարանքով—այդ յայտնի է։ Ճշմարիտ է մեր նադելին կից կան «էկական» հողեր, բայց նրանք գիւղացիների համար գոյութիւն չունեն. հեռու թողնենք փոքրիկ բացառութիւնները։ Բէկը իր հողը ծախում է ամարանոց եկողներին թանգ գնով և իր կեանքը ապահովացնո՛ւմ։ Թող գիւղացիները ո՛ւր կամենում են գնան...

Եւ նրանք թողնում են ամեն ինչ ու գնում տասնեակ վերստ հեռաւորութեան վրա աշխատում, չարչարվում ու վերջը անկարող լինելով տանել անսովոր տաքութիւնները, հիւանդ, նիհար, ջերմ ու տենդ ստանալով վերադառնում են տուն։ Հիւանդներին բժշկող չէ լինում, նրանք պառկում են ամիսներով, թողած իրանց բոլոր գործերը։ Նրանք առողջանում են այն ժամանակ, երբ արդէն ամեն բան վերջացած է լինում. ունեցած-չունեցածը ոտքատակ անցած, ոչնչացած... Ի՞նչ է պատահել, որ հիւանդներից շատերը վախճանվել են ու թողել անտէ՛ր, անօգնակա՛ն խեղճ ընտանիքները ու զաւակնե՛րը...

«Ջերմ ու տենդից» մահանում են մեր գիւղացիք և նրանց օգնո՛ղ չը կա՛յ... Ես տասնեակներո՛վ կը համարեմ այդպիսի անմեղ զոհե՛ր... Եւ այժմ քանի ընտանիքներ կան աղքատ, ամենաաղէտալի դրութեան մէջ։

Պէտք չէ՞ օգնել անմեղ զոհերի՛ն...

Ա. Յովասափեան

ՆԱՄԱԿ ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ

—

Ապրիլի 21-ին

Այսօր առաւօտեան ժամի 10-ին քաղաքիս կենտրոնական գլխաւոր փողոցում լուր տարածվեց թէ մի հրէայ [...] թէ անարգել է մի սրբի պատկեր, որի պատճառով հաւաքվեց ահագին բազմութիւն «խփեցէք հրէաներին» աղաղակելով։ Անմիջապէս խանութները փակվեցին։ Մթնոլորտը արդէն վաղուց էր էլեկտրականացած, այն, ինչ որ այժմ սովորաբար տարածված է իւրաքանչիւր քաղաքում, զարմանալի բացառութիւն կը լինէր մեր Սիմֆերօպոլի համար, եթէ չը լինէր նոյնը և այստեղ տարածված։

—Մեր քաղաքը շատ խաղաղ է. բան մըլ չըլլար հոս—ասում էին սիմֆերօպոլցիք ապահով։

—Խփեցէք հրէաներին։

Եկատերինեան և յարակից փողոցի բոլոր խանութները անմիջապէս փակվեցին։ Տղամարդիկ, երեխաներ, կանայք զանազան ուղղութեամբ վազում էին։ Հրէաներին առանց ճանաչելու կարելի էր որոշել. այդ խեղճերը բոլորն էլ գունաթափ էին. բոլորի երեսին դառն յուսահատութիւն—երկու հազար և աւելի տարիների կուտակած վշտերի ու հալածանքների պարզ արտայայտութիւնն ու դրոշմը. և ինչու համար այս բոլորը. խեղճերի նախնիքը Քրիստոսին չարչարեցին ու խաչեցին, և այդ ամբողջ ազգի իւրաքանչիւր անդամը երկար դարերի ընթացքում չարչարվելով ու խաչվելով՝ դեռ չը կարողացաւ քաւել այդ մեղքը...

—Խփեցէք հրէաներին...

Հէնց այդ բացականչութեան միջոցին էր, որ մի ձայն էլ ժողովրդի միջից գոչեց.

—Խփեցէք ոստիկաններին։

Արդէն սակաւաթիւ ոստիկանութիւնը համարեա չքացել էր, երբ հասաւ հեծելազօրքը, որի մեծաւորը բացարձակապէս յայտարարեց ամբոխին, որ եթէ չը ցրվեն, զէնքի պէտք է դիմէ։ Սովորական երեք նախազգուշութիւնից յետոյ հեծելազօրքը սուսերամերկ դիմեց դէպի ամբոխը, որ սկսաւ ցրվել։

Կոտրատված են մի քանի տների, խանութների և սինագոգի պատուհանի ապակիներ։ Ինչպէս պատմում են, ժողովրդից կայ մի ըսպանված և մի քանի վիրաւորներ։ Կէս օրից յետոյ թէև խաղաղվեց քաղաքը, բայց սպասվում է խռովութիւնների նորոգվելուն. շատ հրէայ ընտանիքներ, թողնելով իրանց տները, հիւրանոցները ապաստանեցին, որոնց մէջ ոչ մի ազատ սենեակ չը կայ այժմ։

Ա. Վրոյր

ՆԱՄԱԿՆԵ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, ապրիլի 28-ին

Վեհափառ Կաթողիկոսի կոնդակով հաստատված յանձնաժողովը ստացել է Բագուի զոհերի օգտին. 1) Թէհրանի հայ հասարակութիւնից 40 ռուբլի 57 կոպէկ։ 2) Սղնախի հասարակութիւնից, գործակալ Սրապիոն քահանայ Տէր-Յովհաննիսեանի միջոցով 27 ր. 76 կոպէկ։ 3) Նոր-Նախիջևանի ս. Խաչ վանքից Վահան վ. Տէր-Գրիգորեանի միջոցով 17 ր. 20 կ., 4) Սաղէլ գիւղից Բ. քահ. Տէր-Նահապետեանի միջոցով 14 ր. 2 կ., Փոքր-Գամաջ գիւղից 21 ր. 70 կ., Մեծ-Գամաջ գիւղից Բ. Տէր-Նահապետեան քահանայի միջոցով 8 ր. 72 կ., Ազգոթ գիւղից Համ. քահ. Աւետիսեանի միջոցով 4 ր. 35 կ., Արսէն քահ. Տոմբայեանցի միջոցով 82 ր., Յովակիմ քահանայի միջոցով 28 ր. 50 կ., Գրիգոր քահ. Նոր-Արևեանի միջոցով 101 ր., Գրիգորեան Գ.-ից 5 ր., Թելաւեցի Մ. Արղութեանից 1 ր., Թելաւեցի Նունէ Մամացեանից 1 ր.։ Գումարը 352 ր. 82 կոպէկ։

Գանձապահ՝ Ա. Մելիք-Ազարեան
Քարտուղար՝ Ե. Թոփչեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակի» ներկայ համարը բաղկացած է $1^1/_2$ թերթից։ Յաւելուածական թերթում զետեղված է Բագուի աղէտի զոհերի օգտին եղած նուիրատուութիւնների ցուցակը։

—

Այսօր, ապրիլի 24-ին, սպում է «Р. В.» լրագիրը, Նիկոլաեվսկի երկաթուղու արտակարգ գնացքով, առաւօտեան ժամը 11-ին Մոսկվա է ժամանելու Կովկասի փոխարքան, որ մեկնում է դէպի Թիֆլիս։

—

Երևանի ազգաբնակութիւնը նոր է սկսել հասկանալ իր տնտեսական շահերը։ 404 ստորագրութեամբ մի խնդիր է ներկայացված քաղաքային Դումային, որպէս զի նա լիազօրութիւն տայ այժմ Պետերբուրգում գտնվող քաղաքագլուխ պ. Մելիք-Աղամալեանին միջնորդութիւն յարուցանելու Երևան քաղաքի կողմից, որ Թիֆլիս Ջուլֆա երկաթուղային գիծը Երևանով անցկացնեն և ոչ 17 վերստ հեռուից, ինչպէս այժմ է։ Դուման, որ լիապէս համաձայն է խնդրատուների հետ, յանձնարարել է իր քաղաքագլխին այդ բանը։

—

Մահմեդական հոգևորականութեան մինիստրների կօմիտէտի նախագահ Ս. Իւ. Վիտտէին տուած խնդրագրի բոլոր կէտերը, ասում է «Новости» լրագիրը, ճանաչված են յարգվելու և իրականացման արժանի։ Հաւանօրէն, աւելացնում է լրագիրը, մահմեդականները կը ստանան շատ մօտ ժամանակներս իրանց համար մի ուրախալի լուր։

—

Այն շրջանում, ուր անցեալ տարի գործում էր շրջիկ կաթարանը, նկատելի է գիւղացիների մէջ հետաքրքրութիւն դէպի կատարելագործված կաթնատնտեսութիւնը։ Մեզ հասած ճշգրիտ տեղեկութիւններից կարող ենք հաղորդել, որ այս տարի Ալէքսանդրօպօլի գաւառի երկու գիւղում բացվում են իւղագործարաններ, մէկը Խանվալի գիւղում, միւսը Մեծ-Արիխվալիում։ Առաջինում գործ սկսել են Զարիֆեան և Գիւլումեան, իսկ երկրորդում Աթանասեան։ Մենք առաջիկայում կը հաղորդենք թէ ինչ աջողութիւն ունեցան այդ նախնական փորձերը։

—

«Сын. Отеч.» լրագիրը լսել է, որ Բագուի նահանգապետ Նակաշիձէն և Թիֆլիսի նահանգապետ Սվեչինը նոր պաշտօններ են ստանալու։—Վերջինի մասին լուրն արդէն պաշտօնական բնաւորութիւն է ստացել. պ. Սվեչինը նշանակված է Տաւրիկեան նահանգապետ։ Իսկ առաջինի մասին դեռ ոչինչ յայտնի չէ։

—

Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան պարագլուխ իշխան Դ. Զ. Մելիքօվը թոյլտուութիւն է խնդրել կառուցանելու մի նեղուղի երկաթուղի Բորչալուի գաւառի իր կալուածի անտառից մինչև Սադախլօ կայարանը Թիֆլիս—Ալէքսանդրօպոլ գծի վրա։

—

Ապրիլի 26-ին Թիֆլիսի Արտիստական ընկերութեան շէնութեան վերին դահլիճում կայացաւ ծնողական ժողով։ Ներկայ էին 100-ից աւելի ծնողներ և ուրիշ ընտրովի անձեր։ Խորհրդակցութեան ժամանակ պարզ պարզվեց այն սերտ կապը, որ կայ կանոնաւոր դպրոցի և բարեկարգ պետութեան մէջ։ Մի անգամ էլ շեշտվեց, որ ներկայ դպրոցի դասատուները ոչ թէ մանկավարժներ են, որ կոչված են ծառայելու դաստիարակութեան սուրբ գործին, այլ բիւրօկրատներ, որոնք յաճախ քաղաքական նպատակների են հետամտում։ Այս տարվայ մարտի 29-ին Դումայի դահլիճում եղած ծնողական ժողովի ռէզօլիւցիան, որ յայտարարում է թէ բարենորոգված դպրոցը կարող է գոյութիւն ունենալ միայն բարենորոգված Ռուսաստանում,—նորից ընդունվեց և ծածկվեց մօտ 800 ստորագրութիւններով։ Ժողովի նախագահ ընտրվեց իշխան Արղութեանը։ Պ. Ցվետինցկին կարդաց մի զեկուցում ներկայ դպրոցի մասին, որով ցոյց տուեց ռուս դպրոցի սերտ կապը ռուսական պետական կազմի հետ։ Կարդացին զեկուցումներ և ուրիշները։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ սենատոր Կուզմինսկու Բագուի գործերի վերաքննութիւնից հրաժարվելու լուրը անհիմն է։ Նա ոչ միայն չէ հրաժարվում, այլ ընդհակառակը, աւելի եռանդով սկսել է վերաքննութեան ենթարկել Աղստև-Քիւրդամիրի 32 վերստանոց շօսսէի և Դամախի թումբի կառուցման հաշւակաւոր գործերը։ Նոյն իսկ լուր է պտտում, որ սենատորն ինքը անձամբ վերաքննութեան է ենթարկելու Րամանիի լճի ցամաքացման բազմամիլիօն գործը։

—

Ապրիլի 10-ին Եւլախի և Սալիանի միջև բացվեց կանոնաւոր շոգենաւային հաղորդակցութիւն Կուր գետի վրա՝ մօտ 550 վերստ երկարութեամբ։ Ձեռնարկութիւնը պատկանում է մի նոր ընկերութեան, որ կրում է «Կուրի առևտրական և շոգենաւային երթևեկութեան ընկերութեան» անունը։ Մինչև այժմ «Кав. Мерк.» ընկերութեան շոգենաւերը շարժվում էին Սալիանից մինչև Ջէվադ, ընդամենը 220 վերստ տարածութիւն։ Այժմ դեռ ևս միայն ապրանքների տեղափոխութիւն է կատարվում. առաջին բեռնաւորված շոգենաւը Եւլախ էր բերել բամբակ։

—

Ստացանք հետևեալ նոր գրքերը. 1) Կանոնք Դունայ Սուրբ Մողովոյն», ձեռագրերի

համեմատութեամբ լոյս ընծայեցին Մխիթար վարդապետ և Սիրական Տիգրանեան: 2) Ատրպետ, երկերի ժողովածուի III հատորը, որ պարունակում է իր մէջ «Ալմաս» խոշոր վէպի առաջին հատորը, 432 երես միջակ դիրքի, գինը 1 ր., տպագրված Թաւրիզում:

—

Ապրիլի 18-ը կամ եւրոպական մայիսի 1-ը Վարշավայում, ինչպէս նկարագրում է «Варшавскій Дневникъ» պաշտօնական լրագիրը, շատ արիւնալի է եղել: Առաւօտեան ժամը 11-ից սկսած բանւորական ցոյցը ստացել է աստիճանաբար խոշոր կերպարանք: Մօտ 2000 բանւորներից բաղկացած ամբոխը, կարմիր դրօշակներ պարզած, թափոր է կազմել քաղաքի բոլոր փողոցներով: Ոստիկանութիւնը և հեծելազօրքը վրա են հասել: Սկսվել է մի կատաղի ընդհարում բանւոր—ցուցարարների և զօրքի մէջ: Սպանվածների ընդհանուր թիւն է 31 հոգի, որոնցից 10-ը կանայք: Գոնէ այդպէս է ասում պաշտօնական լրագիրը: Իսկ վիրաւորների թիւը դեռ անյայտ է:

—

Բօրչալուի գաւառի Ղաչաղան գիւղի (Լոռու շրջան) բնակիչներն իրանց տաւարները քշել են Լօրիս-Մէլիքեանի «Օղօմսի» կալուածի արօտատեղերը, Մղարթ գիւղի մօտերը: Այդ կալուածքը կապալով առնում է Վաս. Մօսինօվը և իր կողմից գիւղացիներին կապալով է տալիս դեսյատինը տարեկան 24 րուբլով: Դա իրանց համար աւերիչ համարելով, գիւղացիները վճռել են բռնի վարել Լօրիս-Մէլիքեանից և Եղիազարեանից իրանց կապալով վերցրած հողերը: Ահա այդ հողային հարցի պատճառով Ղաչաղան գիւղի հայ ազգաբնակութեան և Մօսինօվի զինված սպասաւորների միջև «Օղօմսի» կալուածի մօտերն ընդհարումներ պատահեցին:

—

«Бак. Изв.»-ում կարդում ենք. «Մեզ հաղորդում են, որ Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի այս կողմից անցնելու պատճառով՝ Բագուի վրայ հասարակութեան մի մասը, հաշտարար դատաւոր Մամուլաշվիլին գլուխ ունենալով, պրիստաւ Կիկօձէի և ուրիշների մասնակցութեամբ, փոխարքայի Բալաջարիում կանգնած ժամանակը պէտք է տան մի խնդիր, որով պէտք է յայտնեն այն միտքը, որ իրանց համոզմունքով տեղական իշխանութիւնները նպատակայարմար և խելացի կերպով էին գործում փետրվարի 6—9-ի արժանայիշատակ օրերին, առանց որ և է թուլացման կամ բարձիթողիութեան, և որ հակառակ բնաւորութիւն կրող մեղադրանքները հիմք չունեն»:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գաւառի հայ և Թուրք գիւղական համայնքների փոխադարձ յարաբերութիւնները բաւարար են անպայման, ցաւալի դէպքեր մինչև այժմս ոչ մի տեղ չեն պատահել: Համերաշխութեան մասին յաճախակի ձայներ են լսվում. Թէ հայ և թէ Թուրք գիւղացի շրջաններում գիտակցութիւն նկատվում է»:

—

ՁԱՔԱԹԱԼԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, ապրիլի 24-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Զաքաթալայի գլխաւոր փողոցի վրա սպանութեան փորձ եղաւ տեղական տեխնիկ Սաֆրօնօվի վրա: Ատրճանակի գնդակը ծակել է ծունկը և անցել: Սաֆրօնօվը 6 անգամ ատրճանակ է արձակում սպանողների վրա, որոնց աջողվում է փախչել: Սպանողները դեռ չեն գտնված»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Տեղեկութիւններ ծովապետ Րօժեստվենսկու մասին: Բերլինի կիսապաշտօնական «Post» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ, ծովային մինիստրութեան մէջ Բերլինում գոհացուցիչ տեղեկութիւններ են ստացված ծովապետ Րօժեստվէնսկու մասին, որոնցից երևում է, որ նրան աջողվել է խաբել եապօնացիներին և անցկացնել իր սկզբնական գաղտնի պլանը, յոյս ունենալով աջողութեան վրա: Ինչպէս լսվում է, բալտիական նաւատորմի իսկական տեղը յայտնի չէ եապօնացիներին: Ծովապետ Րօժէստվէնսկի գնաց դէպի կղզիների մի փոքրիկ խումբ, ուր նա կը սպասէ պատերազմական նաւերի գալուն Վլադիվօստօկից և երրորդ էսկադրայի միացմանը: Այն ժամանակ միայն կարելի է սպասել ընդհարմանը եապօնական նաւատորմի հետ:

Տօնախմբութիւն Տօկիօում ի պատիւ սպանված զինուորների: Տօկիօում, գերմանական լրագիրների տեղեկութիւնների համեմատ, մտադրութիւն կայ մեծ տօնախմբութիւն կատարել ի պատիւ սպանված զինուորների, որը կը շարունակվի երեք օր—չորեքշաբթից մինչև ուրբաթ: Մուկդէնի մօտ սպանված 36,868 զինուորների և նաւերի անունները մեծ հանդիսով կը մտցնվեն Շօկօիշա տաճարի ցուցակների մէջ: Սպանվածների ազգականները, որոնք եկել էին այդ հանդէսին, մեծ պատիւներով ընդունվեցին, որպէս ժողովրդի հիւրեր: Տօնախմբութեան ժամանակ կը ծածանվեն դրօշակը «Վարեագ»-ից և Մուկդէնի մօտ վերցրած դրօշակը: Հինգշաբթի տօնախմբութեանը կը մասնակցեն կայսրը և կայսրուհին, ուրբաթ—թագաժառանգ պրինցը իր ամուսնով:

Կուրօպատկինի վերադարձը: Լուրերի համեմատ, գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկին վերադառնում է պատերազմական բեմից իր կալուածքը, որ գտնվում է Եւրոպական Ռուսաստանի կենտրօնական նահանգներից մէկում: Հաւատացնում են, որ Կուրօպատկինը վերադառնալիս չի մտնի մայրաքաղաքներից ոչ մէկը: Մանջուրական 1-ին բանակի հրամանատարութիւնը նա կը յանձնէ սիբիրեան 4-դ կորպուսի հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ Զարուբաեվին:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Միանդուաբ, ապրիլի 2-ին

Բագուի աղէտալի դէպքերի քստմնելի լուրը աշխարհի ո՞ր անկիւնն ասես չը հասաւ: Այստեղ, Պարսկաստանի այս յետ ընկած անկիւնում հարցրէք յետին նախրապանին, հովւին, նա տխուր եղելութիւնը մանրամասնաբար կը պատմէ ձեզ հանդերձ իր ստացած ցաւի տպաւորութիւններով: Ինչպէս ուրիշ շատ տեղերում, այստեղ ևս, ի հարկէ, գտնվում են խելքը գլխին, հասկացող մարդիկ, որոնք առանց աւելորդ բացատրութեան, շատ պարզ գիտակցում են, թէ բանը ինչումն է և սև իրականութեան իսկական, բուն շարժառիթները յայտնի կերպով մատնանշում են:

Այդպիսիները սակայն, դժբաղդաբար, անհատներ են, որոնց մատով կարելի է համարել, իսկ մեծամասնութիւնը—մասսան—մոլեռանդ է և վերին աստիճանի տգէտ, որ ոչինչ հասկանալ չէ ուզում:

Այս կողմերի հայերը ևս բնականաբար սարսափի մէջ ընկան. երկիւղը տիրում է և այժմ: Առաջվայ պէս ազատ ու համարձակ փողոց ու շուկայ դուրս գալ չէ լինում, յետևից այս ու այն անկիւնից փսփսում են. «Էրմանիլարի այրի եէրրարդա կըրըլար, բըրա, բախ, հէչ կօրխմըրլար», (հայերին ուրիշ տեղերում կոտորում են, այստեղ, նայի՛ր, իսկի չեն վախենում):

Հարց է. այսպիսի յետ ընկած վայրերում, ուր չը կայ կառավարական զինուորական կազմութիւն և ոյժ, ուր չը կան հիւպատոսարաններ ու օտարահպատակներ, աղէտի դէպքում ի՞նչ է անելու և ի՞նչ կարող է անել առանց այն էլ անտէր ու անտիրական հայ ժողովուրդը:

Դիմում ես հայերին և հասկացնում, որ զգուշութիւն է հարկաւոր, նախօրօք միջոցներ պէտք է ձեռնարկել, նրանք քեզ ծաղրում են և ամեն ինչ գցում ճակատագրի վզին:

Ներկայ աննպաստ հանգամանքներում մենք ևս ուրիշ ոչ մի արմատական ու յարմարաւոր միջոց չը գտենք, բացի այն, որ անհրաժեշտաբար պէտք է ձեռքի տակ ունենալ կովկասեան Շէյխ-ուլ-իսլամի և հայ վարդապետների խօսած քարոզների, նոյնպէս և Վեհափառ Շահի ու Թագաժառանգ իշխանի Բագուի դէպքերի առիթով Վեհափառ Կաթողիկոսին և ուրիշների ուղարկված հեռագիրների պարսկերէն ու Թուրքերէն տպագրված բազմաթիւ օրինակներ, պարսիկ ազգաբնակութեան մէջ տարածելու:

Այդ պարտականութիւնը, եթէ չենք սխալվում, աւելի ծանրանում է Թաւրիզի առաջնորդարանի վրա: Որքան շուտ, այնքան լաւ: Այսօրվայ բանը էգուցվան չը պէտք է գցել:

Մ. Մելիք-Սայեադեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 ապրիլի

ՊԱՐԻԶ: «Տան» լրագիրը, ընդգծելով անգլիական մամուլի ներկայ [illegible]ադրութիւնը և խիստ լեզուն Ֆրանսիական չէզոքութեան հարցի վերաբերմամբ, ասում է, որ արդարացում չը կայ գործողութեան այդպիսի եղանակի համար: Ֆրանսիայի կողմից չէզոքութիւն պահպանելու կարգի կանոնները հրատարակվեցին 1904 թւի փետրվարին և բողոք չառաջացրին Եապօնիայի կողմից: Այժմ եապօնացիները յուզված են, որովհետև նաւահանգիստներում կանգ առնելուց օգուտ քաղեցին ռուսները, և ոչ թէ եապօնացիները, թէպէտ և վերջինները յոյս ունէին այդ անել: Անգլիական շահերի լռջութիւնը Հեռաւոր Արևելքում պէտք է որ, լրագրի կարծիքով, համոզէր Անգլիային չը խրախուսել անզգուշաբար եապօնացիների ջինգօիզմը:—Իտալական կառավարութիւնը երկու պատերազմական նաւ է ուղարկում Կրետէ:—Սերբիական լրագիրը հերքում է Պետր Թագաւորի գահից հրաժարվելու լուրը: Քաղաքական գործողները զարմացած են, որ ծովապետ Րօժէստվէնսկուն ստիպեցին հեռանալ Կամրանեան ծովախորշից, որովհետև Ֆրանսիան երբէք չէր ընդունում 24—ժամեայ ժամանակամիջոցը նաւերի կանգնելու համար չէզոք նաւահանգիստներում: Ժօնկիէր հեռագրեց, որ ռուսական էսկադրան հեռացաւ Վանֆօնգից:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Հեղինակաւոր աղբիւրից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Նախագահ Րուզվէլտ վճռեց առաջարկել իր ծառայութիւնները որպէս միջնորդ Ռուսաստանի և Եապօնիայի միջև պատերազմը դադարեցնելու նպատակով: Նախագահը պայման է դնում, որ նա կարող կը լինի յոյս դնել եւրոպական մեծ պետութիւնների օժանդակութեան վրա:

ՍՕՖԻԱ: Հանգուցեալ Կարավէլօվի կուսակիցների կօնգրէսի վերջին գործն եղաւ ղեկավար կօմիտէտի ընտրութիւնը փաստաբան Մալինօվի նախագահութեամբ: Նիստերի ժամանակ հռետօրները եռանդով խօսեցին կառավարութեան և իշխանի դէմ, որը իբր թէ շարունակում է համակրել երկրի կողմից ատված ստամբուլականների քաղաքականութեանը:—Կտրականապէս հերքվում է Վիէննայից ստացված այն հեռագիրը, որի համաձայն իշխանը իբր թէ ունկնդրութեան է ընդունել պահեստի գեներալ Ցօնչէվին բօլգարական չէտաների միջև տեղի ունեցած ընդհարման առիթով Մակեդօնիայում:

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ: Էդուարդ Թագաւորը հրաւիրեց դանիական Խրիստիան Թագաւորին գալ Վինձօր ներկայ լինելու պրինց Գուստավ-Ադօլֆի պսակադրութեանը: Խրիստիան Թագաւորը հաւանօրէն կուղևորվի Լօնդօն բժշկութեան կուրսից յետոյ Վիսբադէնում:

ՄԻՆՍԿ, 27 ապրիլի: Լիբավօ-Ռօմնէժեան երկաթուղու ծառայողների լիազօրների ընդհանուր ժողովում վճռվեց 3000 ր. ուղարկել ֆրանսիական դեսպանի միջոցով ռուս գերիներին Եապօնիայում:

ՄՕՍԿՎԱ, 27 ապրիլի: Մի անձն, որ ուզում է անյայտ մնալ, ցանկութիւն յայտնեց նուիրել 100,000 ր. ժողովրդական կրթութեան և լուսաւորութեան համար, եթէ Մոսկվայի ազնուականութիւնը ստորագրութիւն կը բանայ ֆօնդ կազմելու համար: Նարօդնիկների խումբը ուզում է գործնականապէս որոշել գիւղացիների ընդունակութիւնը ներկայացուցչական վարչութեան մէջ մասնակցելու համար: Հետազօտ[illegible] կը սկսվի Սերպուխօվի գաւառ[illegible] [illegible] վօլօստից, ուր գիւղացիները գնեցին յետաձգութեամբ 3,100 (?) դեսեատին երեք և կէս միլիօնով և ինքնուրոյն կերպով հասան կատարեալ բարեկեցութեան, կարգի և ընդհանուր գրագիտութեան:

ԲԼԱԳՕՎԷՇՉԷՆՍԿ, 27 ապրիլի: Լոյս տեսան երկու դադարած լրագիրները: Գարնանային գեղեցիկ եղանակ է: Ամուրը Բլագօվէշչէնսկու մօտ մաքրվեց սառուցից: Ջրի մակերևոյթը անսովոր ցածր է: Շոգենաւերը կանգնած են ցամաք ափի վրա:

ՕԴԷՍՍԱ, 27 ապրիլի: Ապրիլի 23-ին Պետերբուրգի լրագիրներում տպված հեռագիրները Օդէսայից կատարելապէս սուտ են. ոչ ոք Դէրիբասօվեան փողոցում չէ բռնված ռումբով, ոչ ոք զէնքի գաղտնի պահեստ չէ գտել:

ՌԻԳԱ, 27 ապրիլի: Անցեալ գիշեր Միտավեան արուարձանում անյայտ անձինք փորձեցին հրդեհել Տեկտէլի չթի գործարանը: Վարպետները նկատեցին կրակը և հանգցրին:

ԿՕՎՆԱ, 27 ապրիլի: Ռուսաց կանանց փոխադարձ բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը խնդրեց Կօվնայի դումային պաշտպանել իր միջնորդութիւնը՝ իրաւունք տալու կանանց մասնակցել զեմստվօի և քաղաքային ինքնավարութեան գործունէութեան մէջ: Դուման երէկվան ժողովում ձայների ահագին մեծամասնութեամբ սկզբունքով համաձայնվեց տալ այդ իրաւունքը:

ՏՕԿԻՕ, 27 ապրիլի: Բոլոր կուսակցութիւնների պարագլուխները աշխատում են հանգստացնելու ժողովրդի գրգռումը Ֆրանսիայի դէմ:

28 ապրիլի

ՊԱՐԻԶ, 27 ապրիլի: Սայգօնից ստացված հեռագրի համաձայն՝ Րօժէստվէնսկու և Նեբօգատօվի էսկադրաներն իրար հանդիպեցին բաց ծովում Պադարան հրուանդանի դիմացը, իսկ յետոյ միասին հեռացան: Անգլիական շրջաններում Ֆրանսիական չէզոքութեան խախտման հարցն արդէն լիովին սպառված են համարում: Տիրող կարծիքն այն է, որ անգլօ-եապօնական դաշնագիրն իր մէջ այնպիսի վտանգաւոր կէտեր ունի, որոնց մասին մինչև այժմ ոչ ոք չէր կասկածում:

ՏՕԿԻՕ, 25 ապրիլի: Պաշտօնապէս զգուշացում է հրատարակված, որ Պէսկադօրեան կղզիների մօտով, 10 մղոն տարածութեան վրա, անցնելը վտանգաւոր է, ցրված ականների պատճառով:—Ժողովրդական յուզումը Ֆրանսիայի դէմ զօրեղ է: Մեծամասնութիւնը համարում է Ֆրանսիայի ցոյց տուած օժանդակութիւնը Րօժէստվէնսկուն հաւասարազօր զինված յարձակված Եապօնիայի դէմ և պահանջում է անգլօ-եապօնական դաշնագրի գործադրութիւնը:

ԿԱՆԷԱ, 26 ապրիլի, Կղզու վրա դրութիւնը չէ բարելաւել: Պետութիւնները մտադիր են ուժեղացնել միջազգային զօրքերի թիւը:

ԼՕԴՁ: Հացագործները և նրանց բանւորները դեռ որոշ համաձայնութեան չեն եկել: Քաղաքը դեռ առանց հացի է: Լուրեր են պտըտում մսագործների առաջիկայ գործադուլի մասին: Գործադուլ սկսեցին թիթեղագործների և քարտաշների օգնական բանւորները:

ՍՈՒԷԶ, 27 ապրիլի: Անգլիական 6 ականանաւեր մեկնեցին Սինգապուր:

ՀՌՕՄ, 27 ապրիլի: Քաղաքական շրջանները համարում են Մարօկկօի հարցը վերջնականապէս խաղաղված և աւելորդ են գտնում միջազգային կօնֆէրէնցիա հրաւիրելու ծրագիրը:

ԼՕՆԴՕՆ: «Վիրգինիա» շոգենաւը յարմարեցվում է Սիդնէյում տեղափոխելու այն 10,000 ձիերը, որ Եապօնիան գնել է Աւստրալիայում:

ԲԵՐԼԻՆ, 27 ապրիլի: Զինուորական շրջաններում ենթադրում են, որ Եապօնիան պատրաստվում է միաժամանակ սկսել իր գործողութիւնները թէ ծովի և թէ ցամաքի վրա:

ԲԵԼՕՍՏՕԿ, 27 ապրիլի: Բոլոր կաշեգործարանները արձակեցին բանւորներին, վճռելով անորոշ ժամանակով ընդհատել արդիւնագործութիւնը, որովհետև բանւորների պահանջների բաւարարութիւն տալն անհնար է:

ՊԱՐԻԶ, 27 ապրիլի: Կամրանեան ափունքի արտօնատէր մարքիզ Բարտէլամին հերքում է, որ ինքը Րօժեստվենսկու էսկադրային ածուխ է մատակարարել: Նրա խօսքով՝—ռուսները Սայգօնում գնել են մեծ հողամասեր, պարսպապատել են և ածուխով լցրել: Այդ ածուխն են տարել ռուս շոգենաւերը և տուել էսկադրային:

28 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ապրիլի 27-ին Հեռաւոր Արևելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացվել:—Մեծ Իշխան Պավէլ Ալէքսանդրովիչ ապրիլի 27-ին Ցարսկօէ-Սէլօից ճանապարհ ընկաւ արտասահման: Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա ապրիլի 26 ին ընդունելութեան արժանացնելով Նորին Մեծութեան սոլիստ Մ. Ի. Ֆիգնէրին, որը մատուցեց ի նպաստ Նորին Մեծութեան պահեստի Հեռաւոր Արևելքի զինուորների համար ապրիլի 24-ին իր կազմած բարեգործական կօնցէրտի զուտ արդիւնքի կէսը, բարեհաճեց անձամբ Ամենաողորմածաբար շնորհակալութիւն յայտնել տիկին Ֆիգնէրին նրա նուիրատւութեան համար:—Մէլիտօպօլ, Վիլնօ, Գրօդն և Սմօրգօն յայտարարված են սաստկացրած պաշտպանութեան դրութեան մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-ծովապետի ներկայութեամբ նոր ծովապետութեան մէջ տեղի ունեցաւ ծովագնացական «Գիլեակ» մարտանաւակի հիմնարկութիւնը և ծովագնացական «Խիվինէց» մարտանաւակի ծով իջեցնելը, իսկ Գալէրնի կղզու վրա «Անդրէյ Պէրվօզվաննի» էսկադրային զրահակրի հիմնարկութիւնը:

ՄՈՍԿՎԱ։ «Ռուս մարդկանց դաշնակցութիւն» անուանված կուսակցութիւնը, քննելով պետական կազմութեան նախագիծը ինքնակալութեան սկզբունքների վրա, որ հիմնված պէտք է լինի ժողովրդական ներկայացուցչութեան վրա, ցանկալի համարեց չը ստեղծել պետական դումա, այլ լրացնել Պետական Խորհուրդը ժողովրդական ներկայացուցիչներով։

ՍԱՅԳՕՆ։ Օգուտ քաղելով մեծ մակընթացութիւնից, կը սկսեն բարձրացնել «Սիւլլի» կրէյսէրը, որը խորտակվեց Ալօնգեան ծովախորշում։

ՏՕԿԻՕ։ Ֆրանսիացիներ Բուրգուան և նրա փեսան, անգլիացի Սորէնժ և երկու ճապօնացիներ ձերբակալվեցին կասկածվելով զինուորական գաղտնիքներ մերկացնելու մէջ ի նպաստ Ռուսաստանի։

ՊԱՐԻԶ։ «Տան» լրագրի մէջ տպված է ճապօնական կառավարութեան յայտագիրը, որի մէջ թւած են Ֆրանսիայի կողմից չէզոքութիւնը խախտելու ութ դէպքեր ի նպաստ Րօժէստվէնսկու էսկադրայի։ Ճապօնիան գրում է, որ ֆրանսիական կառավարութեան հրամանները չեն կատարվել բաւարար չափով և որ Րօժէստվէնսկին կարողացաւ կատարել իր մեծ և երկար Չինական ծովում միայն Ֆրանսիայի օգնութեան շնորհիւ։ Նա օգուտ էր քաղում Նաւահանգիստներում կանգ առնելուց և ուտեստի պաշարներ էր վերցնում ֆրանսիական ջրերում և կատարելապէս ապահով սպասում էր օժանդակ նաւերին։

ԼԻՒՏՏԻԽ։ Կայացաւ ցուցահանդէսի ռուսական բաժնի օրհնութիւնը դեսպան Գիրսի և միսսիայի անդամների ներկայութեամբ։ Նախաճաշից յետոյ կօմիսար Բիլբասովի մօտ ռուսաց դեսպանը իր ստորադրեալներով այցելեց գեղարուեստների պալատը և պատկերահանդէսը։ Կրավչենկօ ի ցոյց դրեց ռուս-ճապօնական և չինական պատերազմի պատկերները և էսկիզները։

ՊԱՐԻԶ։ Դէլկասէ և Րուվիէ երէկ խորհրդակցեցին Հեռաւոր Արևելքի դէպքերի առիթով և քննում էին «Դեղին Գիրքը» հրատարակելու հարցը, որը պարունակում է դօկումէնտներ, որոնք ապացուցանում են, որ Ֆրանսիան միշտ աշխատում էր արգելել չէզոքութեան խախտումը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ինֆանտէրիայի գէներալ Լէնէվիչի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով 1905 թւի ապրիլ 26-ից. «Ապրիլի 24-ին մեր առաջապահ զօրամասերը Պօդիսոյնէ-Շիխուզա գծի վրա ենթարկվեցին հակառակորդի հեծելազօրքի յարձակմանը։ Ճապօնացիները յետ մղվեցին։ Ապրիլի 25-ին հակառակորդը նորից փորձեր արեց յետ մղել նրանց դէպի հիւսիս, բայց աջողութիւն չունեցաւ։ Ապրիլի 26 ին մեր հեծեալ զօրաբաժինը առաջ շարժվեց դէպի հանքերը Շախէզզիի մօտ, որ գրաւած ունէին ճապօնացիները։ Արտիլէրիական կրակով և արեմուտքից հանքերը շրջապատելով՝ ճապօնացիները ստիպված էին հեռանալ դէպի Սինեապու գիւղը, որից նրանք կրկին դուրս քշվեցին և հեռացան դէպի Մագիօպա գիւղը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
ՋԻՆԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի. ներքին և նեարդային
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներակ. և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—19 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ՍԱԼՕՎՕՎ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—1½-2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.
Պ. Ա. ԱՐԴԱՋԻԱՆԻ. Կատարում է միկրօ-քիմիական և բակտերօլօգիական հետազօտութիւններ։
Օ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ..
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։
Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

ԱՂԱՉՈՒՄ ԵՆՔ

տեղեակ անձանց յայտնել մեզ փոնչի Երզրումի Քղի գաւառի Սեղանք գիւղացի Մարտիկ Յակովբեան Պարոյեանցի (35 տար.) ուր գտնվելը, որը 1903 թուի օգոստոսի 10-ին 2 Արշակ և Միսաք ընկերներով անցել է Օլթիից սահմանը դէպի հայրենիք, սակայն Շիպակ գիւղում տաճիկ կառավարութիւնը բռնելով տարել է Երզրում, որտեղից յետ են քշել դէպի ռուսաց սահմանը և բերելով մինչև Բաշգիւղի մօտերքը չէ իմացվում ինչ են եղել, նրանց մասին ոչ մի տեղեկութիւն չունենք ոչ մենք և ոչ նրանց ընտանիքը. մեր հասցէն՝ Кизляръ, въ пекарню Мартикъ Аковбяна.
(ա. օ.) 1—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԻՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8։ (ե.ռ.) 77—100

Դ-ր Վ. Արծրունի

Մեկնում է Կովկասեան Հանքային Ջրերը—Պեատիգօրսկ, որտեղ կընդունէ հիւանդներին Բկի, Քթի ու Ականջի հիւ. համար Пятигорскъ. Верхній бульв. д. кн. Гирей. չ. ռ. կ. 2—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Կը վերադառնայ արտասահմանից Պեատիգօրսկ մայիսի 10-ին և այդ ժամանակից կը սկսէ իր ընդունելութիւնը։ Հասցէն՝ Ելիզավետինսկի փողոց, ռուսաց մայր եկեղեցու յետև, տուն Արխիպօվի։ (ռ. ե.)

Բացված է
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
լոյս տեսնող
պատկերազարդ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻ
XIII և XIV գրքերի
բաժանորդագրութիւնը
Բաժանորդագինն է 3 ռուբլի։
Լոյս է տեսել XII գիրքը, որ առանձին արժէ 2 ր. XI գրքի հետ՝ 3 ր.։ Նախորդ բոլոր գրքերը վաճառվում են խմբագրատանը բաժանորդագրական գնով։
Դիմել՝ Ервандy Лалаянцъ, Саперная 5 կամ Семинарія Нерсесянъ, Тифлисъ.
(կ. ե. հ.) 9—10

ԱՏԱՄԻ ՊԱՍՏԱ
ՎԻՍԲԱԴԵՆԻ ԱՂԲԻՒՐԻ ԱՂԻՑ
№ 4711
դա մի բնական միջոց է ատամներ մաքրելու համար, որ բժիշկները ճանաչել են իբր ամենալաւը. միացնում է իր մէջ ատամները և բերանը խնամելու բոլոր կարևոր և խելացի յատկութիւնները։
Նա կազմում է ժամանակակից գիտութեան նորագոյն գիւտը և ատամները մաքրելու միջոցների մէջ իր հաւասարը չունի։
Միակ գործարանատէրն է
ՖԵՐԴ. ՄԻՒԼՀԵՆՍԸ
Կէլն՝ Րայնի վրա և Րիգա
Գտնվում է բոլոր դեղատներում, անուշահոտութիւնների խանութներում և դեղատան պահեստներում։
№ 153,785/90 6—6
ն. 10, դ. 4, 29, փ. 16, մ. 18, ա. 27

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Անդէրսօնի
Եղբայրը եղբօր դէմ, Վիկ. Հիւգօյից գ. 10 կ.
Որտեղ կայ սէր այնտեղ է և Աստուած
Լ. Տօլստօյի գինն է . . . 5 »
Երգիծաբանական հատուածներ, Յ. Պարօնեանի գինն է . . . . 5 »
Գումարով ցանկացողներին 20% զեղջ ճանապարհածախսով։ Վաճառվում է Թիֆլիսում բոլոր գրավաճառանոցներում։ Արդէն ուղարկված է զանազան քաղաքներ, որտեղ գտնվում է գրախանութներ, նոյնպէս Կովկասում և Ռուսաստանում։ Հրատարակչի հասցէն. Тифлисъ, улица Броссе № 23. книгоиздатель А. А. Ованесянцъ. (շ. կ. ե.) 3—3

Բանբեր ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ վաճառվում է Ա. և Բ. գիրք միասին 4 ռուբլի իւրաքանչիւրը 2 ր. 50 կ., դիմել՝ С. Петербургъ, Собининскій пер. д. № 5. Арташесу Агабабяну կամ Թիֆլիս Գուտտենբերգ գրավաճառանոցին։ Բաժանորդները դիմեն հրատարակչին Норск. (Ярос. губ.) Араму Меликяну. (հ. շ.) 9—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Շաբաթ, ապրիլի 30-ին
Դերասանուհի տիկ. Մելիքեանի
Մասնակցութեամբ դրամատիքական խմբի դերասանների կը ներկայացնէ
I
ԲԱՑՂՈՒՇ
Կօմ. ֆարս 2 գործ. փոխ. Ցագարելու թարգ. վրաց. Գ. Միրաղեանի։
II
ՄԿՆԻԿ
Վօդըվիլ 1 գործ. թարգմ. Ա. Վրոյրի։
Մասնակցում են, Տ.տ. Վարդուհի, Մելիքեան, պ.պ. Միրաղեան, Տէր-Դաւթեան, Ռշտունի և ուրիշները։
Տեղերի գինը 3 ր. մինչև 75 կ.
Առանձին մուտքի փող չէ վճարվում։
Սկիզբը ճիշդ ժամը 8½-ին երեկոյեան։
Տոմսակները ծախվում են ժողովարանի շվէյցարի մօտ։ 2—3

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. Տէրմազանեանց

Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 3—6, Երևանեան հրապարակ, տուն Արղութեան, լուսանկար Լալայեանցի բնակարան։

Բժիշկ Ա. Միխիթարեանց

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր, առաւօտ. 12—2. երեկոյեան 6—8 Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի, դեղատան կից։ (ա. օ.) 64—80

Լոյս տեսաւ
Մեսրոպ վարդ. Տէր-Մովսիսեանի
ԷՋՄԻԱԾԻՆ և ՀԱՅՈՑ
ՀՆԱԳՈՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ
Գինը 1 ռուբլի։
Վաճառվում է Թիֆլիսում, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում և էջմիածնում, հեղինակի մօտ։ 3—5

Կովկասում տպագրական գործով զբաղված անձանց փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ
գտնվում է Թիֆլիսում, Տուրգէնէվսկայա փողոցի վրա, № 11 տան մէջ, և բաց է կիրակի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը։ 4—10

Լոյս տեսաւ ռուսերէն լեզուով
РАЗСКАЗЫ А. АГАРОНЯНА
съ біографическимъ очеркомъ и портретомъ автора, въ переводѣ А. Генджіанъ, ц. 30 к: Գումարով առնողներին 30% զիջում. Դիմել՝ Армавиръ, Куб. об. Т. д. Анпетковъ, Унановъ и А. Генджіанъ. 3—4

Վարձով է տրվում

ապահովութեամբ կամ ծախվում է տիկ. Ե. Մուշեղեանի
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆԸ ԿԱՐՍ ՔԱՂԱՔՈՒՄ
Հիմնարկութիւնը գոյութիւն ունի 1880 թւականից, արժանացել է նուէրների և վայելում է քաղաքացիների բարեհաճ վերաբերմունքը։
Պայմանների մասին դիմել տիկ. Ե. Մուշեղեանին, իր Թիֆլիսի լուսանկարչատունը, Դվօրցօվայա փողոց, տ. վրաց ազնուականութեան։ (չ. ռ. կ.) 2—10

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա Ն Ի

Շքեղ պատկերազարդ հրատարակութեան
հեղինակութիւն ԼԷՕԻ

Բովանդակութիւն. Ուղևորի տպաւորութիւններ.—Անիի և շրջականների տեղագրութիւն.—Բագրատունիների թագաւորութեան սկիզբը և անկումը, ընդարձակ տեսութիւն.—Անիի անցեալը։
Ստուար հատոր, զարդարված 100-ից աւել պատկերներով և բազմաթիւ զարդանկարներով ու օրնամենտներով, որոնք ընդօրինակված են Անիի քանդակներից։ Առանձին՝ Մայր Եկեղեցին, մեծադիր, գունաւոր պատկեր, գործ ճարտարապետ պ. Թորամանեանի։
Գիրքը կը տպագրվի արտասահմանում։
Բաժանորդագինն է 5 ռուբլի։
Կարելի է վճարել և մաս-մաս.—գրվելիս 2 ռուբլի, իսկ մնացած 3 ռուբլին մինչև գրքի լոյս տեսնելը։
Գրվել կարելի է Թիֆլիսում, 1) «Մշակի» խմբագրատանը (Редакція «Мшакъ»), 2) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ (Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ".)

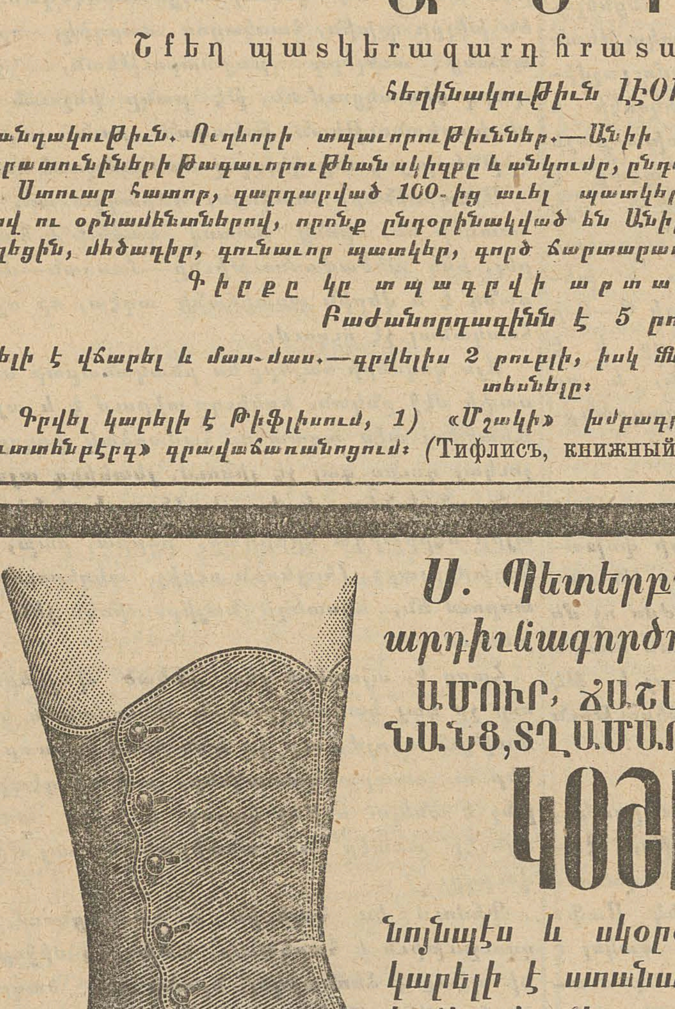

Ս. Պետերբուրգի մեքենայական արդիւնագործութեան ընկերութեան
ԱՄՈՒՐ, ՃԱՇԱԿՈՎ և ԹԵԹԵՒ, ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԿՕՇԻԿՆԵՐ,
նոյնպէս և սկօրօխօդներ ու սանդալներ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս քաղաքներում ԱՄԵՆԱԼԱՒ վաճառատներում.
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
СОП
С.ПЕТЕРБУРГЪ.
Խնդրվում է ուշք դարձնել ֆաբրիկայի նշանի վրա։

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԷՐ"
Ռուստրական տան պահեստում կայ ընտրութեան համար
մեծ քանակութեամբ ռուսական եւ արտասահմանեան
արդիւնագործութեան
ԿԱՃՈՒԵԳԼԵՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
Տէլէֆօն № 346. Տl—61 Երևանեան հրապարակի վրա։

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԷՏԻ ԶՈՀԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

«ՄՇԱԿԻ» խմբագրութեան և Առաջնորդարանի Յանձնաժողովի միջոցով ստացված գումարների մասին համառօտակի յիշված է «ՄՇԱԿԻ» անցեալ համարներում: Այժմ դնում ենք նուիրատուների մանրամասն ցուցակի շարունակութիւնը:

Սատաբաշօյի—հայ համայնքից Յ. Խալաջեանի միջոցով 31 ր. որ նուիրել են՝

Սահակ քահ. Տէր-Յովհաննիսեան 1 ր., Օր. Բաղդասարեանց 1 ր. Օր. Խալաջեանից 40 կ. Պ. Մուրադեան 2 ր. Ռիճ 5 ր. Ռիճ 2 ր. Պ. Թվլեան 5 ր. Պ. Կամիշանով 1 ր. Ռիճ, Ռիճ, Ռիճ 20-ական կ. Աղոն և 50 կ. Ռիճ 50 կ. Զարիֆեանց 2 ր. Անդրէքեանց Չեխմախեանց, Բոնկ 1-ական ր. Խալաջեանց 5 ր.:

Ռոստով—քաղաքի գինեվաճառ պատուական քաղաքացի Գէորգ Մամուլեանցի առևտրական տան հիմնադրութեան 25ամեայ յոբելեանի հանդիսին մասնակցողները՝ հայ, ռուս փոքրառուս, վրացի, լեհացի, հրեայ, անգլիացի ժողովել են բժ. Պ. Նաւասարդեանի միջոցով 150 ր., որը ստացվեց: Նուիրատուներն են՝

Գէորգ Մամուլեանց 25 ր. Մ. Ս. Կրիսկո Տ. Ղարագեօզեանց, Պ. Էսայեանց 10-ական ր.: Տաճատ Քթօյեվ 6 ր. Ն. Մամուլեանց, Ս. Սմբատեանց, Ս. Սահակով, (վրացի) բշ. Բ. Նաւասարդեան, Գ. Տէր-Անտոնեանց, անյայտ ռուս, Բարօնեան-Սրմաքեշեան, Արամ Տէր-Աբրահամեան 5 ական ր.: Ս. քհ. Ոսկերչեանց, Լեվան Կեմցուրաշվիլի, Ս. Դաւթեանց, Բ. Մելիքեան, Ս. Մուրադեանց, Ռ. Վեյցօվսկի, Ա. Նօվօխատկօ, Բրժօստովսկի, Դ. Աբուլեվ, Ն. Կարապետեանց 3-ական ր.: Թոմսօն (Անգլեացի) Ս. սարկ. Բարդակչեանց 2-ական ր.: Մ. Ամիրզադեանց 1 ր. 50 կ. Մար. Մուրադեանց, Ամիրզադեանց, Ա. Ռուբինշտեյն (հրեայ), Ա. Վենդտ (ռուս), Մ. Հախվերդեան, Յ. Վեյօչևսկի, Սեվերեանին Իւժանին 1-ական ր.: Մօսկվին, Ադամկեվիչ, Գ. Ա. Կօզլով 50-ական կ. գարձեալ Գէորգ Մամուլեանց լրացուցիչ 4 րուբլի:

Մարշնսկ—կայարանից Ա. Բաբայեանի միջոցով 11 ր. 50 կ., որ նուիրել են՝

Ա. Բաբայեանց 5 ր. Գ. Թաթոսեանց 3 ր. Ս. Տամաղցով, (վրացի) Ի. Մատւէևիչ (հրեայ) Ս. Սէմիօնովա (ռուս) 1-ական ր.: Աբդուլ (Թուրք) 50 կ.:

Գոնյիկ գիւղից՝ Թ. քհ. Աւետեանի միջոցով 8 ր., որ նուիրել են՝—Թ. քհ. Աւետեանց, Յ. Թորոսեան 1-ական ր. Տ. Մ. Աւետեանց, Վ. Մկրտճեան Օ. Օհանեան, Ա. Մանուկեան, և Մարտիրոսեան 50-ական կ. Խ. Անտօնեան 40 կ. Մ. Մանուկեան 25 կ. Տ. Ն. Բոյեաթեան Ս. Նաբիթեան, Տ. Յարութիւնեան, Թ. Սոյեաջեան, Բ. Ղազարեան 20-ական կ. Ռ. Թորոսեան. Մովսէսեան, Բ. Յարութիւնեան Հ. Մկրտչեանց 15-ական կ. Լիբ. Մարգարեան, Խ. Բաղդասարեան Ա. Բոյաթեան Ս. Աւետեան, Դ. Վարդանեան և Տ. Թ. Մանասեան 10-ական կ. Կ. Օհանեան 20 կ. Բժամնուացի Ե. Երամեանից լնձ ուղարկած 45 կ.:

Լայինակից՝—Ա. Սաֆարեանի ձեռքով ժողոված 33 ր. 70 կ տեղացի հայերից.—

Նուիրատուներն են՝—Գ. Աբրամեանց, 5 ր. Գ. Կարգանեանց 3 ր. Ա. Սաֆարեանց, Մ. Կուրծիեանց, Ք. Բէշչյեան 2-ական ր. Ս. Տէր-Թաթէոսեանց 1 ր. Ա. Բաղդասարեան, Ն. Զուբարեանց, Ր. Սենկևլին, Լ. Միքայէլեանց, Ն. Պետրոսեանց Ա. Զարգարեանց, Զ. Օզանեանց, Խ. Պետրոսեանց, Պ. Աշրաֆեանց, Մ. Կոկժաեանց, Յ. Երմիշեանց, Ե. Խուցեեան Գ. Կալաճեանց, Ե. Թիվլեյեանց 1-ական ր.: Յ. Քիրոֆեանց, Ս. Շամիրեանց, Ն. Համբարձումեան, Պ. Րօրօֆեանց, Ե. Այվազեանց, Բ. Փանոսեան, Յ. Խալութեան Ա. Իսրայեեան, Ս. Ալահվերդեանց, Բ. Աֆէարկեանց 50-ական կ. Ն. Եղիազարեան 20 կոպէկ:

Պետրօզաւոդսկից—Լեփնեան Ս-ի միջոցով հայ գործակատարներից 10 ր.:

Դերբենդից—Եփրեմ և Շուշանիկ Համբարձումեաններից 10 ր.:

Աղքուլաղի—հայ հասարակութիւնից Ս. Դաբբինեանի միջոցով 31 ր. 25 կ.:

Փիփ գիւղից—Գ. Մամիկոնեանից 5 ր.:

Ղոնիքայից—Մ. Հայրապետեանից 5 ր.

Աբասթումանից—Խորէն Բեժանեանից 48 ր. 50 կ.:

Երևանից—Վ. Յակոբեանի միջոցով 15 ր. ժողոված Ա. և Տ. Աֆրիկեան վաճառատան գործակատարներից:

Բախմուտից—Մ. Մազմեանից 21 ր. Մ. Մազմեան 10 ր., Պ. Բաբէլեան 5 ր., Գ. Տարախճեան 3 ր., Պ. Ասատուրեան 2 ր., Ի. Անամէտ-օղլի 1 ր.:

Մերվից՝ Յ. Գալստեանից 10 ր.:

Փօթիից—Ալբեսեանից 3 ր.:

Բաթումից—Ս. Դարմանեանի միջոցով Արդվինցի հայ արհեստաւորներից 34 ր.:

Սանահնից—Երեցեանից 1 ր.:

Աղստաֆա—կայարանում մի խումբ հայերից ժողոված 10 ր.: Արտ. Սիմօնեանի միջոցով:

Մերվից՝—Ա. Ղուկասեանից 10 ր:

Սևանից—Սարգիս եպ. Փիլոբեանից 10ր

Ախալքաղից—Զօրինեան Խ-ից 15 ր.

Եկատերինօդարից՝—Մաթէոսեան Սողոմոնից 5 ր.:

Բաթումից—Եսայեան եղբայրների բանուորներից 13 ր.:

Ախտայից՝—բժ. Ա. Վարդանեանից 5 ր.

Օրդուբադից՝—Յ. Տէր-Յակոբեանի ձեռքով ժողոված մի խնճոյքից 9 ր. 85 կ.:

Բանանց գիւղից—Սոփիա Բաղդասարեանի միջոցով 10 ր. 84 կ.:

Ախալցխայից—Ս. Բեգլիքչեանից 5 ր.:

Ղզլշաղշախից՝ Ս. Ղարաքեշիշեանից 5ր.

Ալեքսանդրապօլից—Ա. Վարդանեանի միջոցով 11 ր. 74 կ.:

Գանձակից՝—Յովհաննիսեանից 5 ր.:

Թուրքեստանից—Ա. Արուստամեանի միջոցով 35 ր., որ նուիրել են՝

Ա. Առուստամեանց 5 ր. Ա. Անակեանց, Մ. Շահվերդեանց 5-ական ր.: Պետրայ 10ր Պ. Շահնազարեանց 3 ր. Ա. Բաբայեանց, Ա. Տէր-Օհաննէսեանց, Շահրմանեանց 2 ական ր.: Պօղոսեանց 1 ր.:

Ղարսից—Տ. Սէյլանեանի միջոցով 50ր. Նուիրատուներն են՝—Տիգրան Սէյլանեանց 20 ր. Մելիք Տէր-Խաչատրեանց 10 ր. Սարգիս Մուրադեանց 10 ր. Խաչատուր Բզնունի 5 ր. Զուրաբ Աղաճեան 5 րուբլի:

Գիւմիւշտերէ—գիւղից Գ. Գենջեանի միջոցով 13 ր. 85 կ.,

Նուիրատուներն են՝—Յ. Կարագեօզեան Պ. Պօջօլեան, Ա. Խաչատրեան, Մ. Կոչեան Ս. Տէրտէրեան, Յ. Մարգարեան, Յ. Զանոզեան, Ա. Պօջօլեան, Յ. Կազանճեան 1 ական ր.: Ս. Բզմեյեան, Յ. Պօջօլեան, Ն. Պուքիւըլեան, Յ. Խաստեան, Ա. Զանոզեան, Պ. Պուիւքելեան, Ա. Զանոզեան, Կ. Զաքոեան 50-ական կոպէկ:

Ալմալօի—կայարանից, Նահբարեանի միջոցով 6 ր., որ նուիրել են՝

Ս. Այլանդջաէվ, Գ. Գէորգեան, Բ. Ապոզեան, Է. Շաղինով 1-ական ր.: Պ. Քապաջեան 1 ր. 50 կ.: Գ. Շահպազեան 1 ր. Ց. Գէզևանով 50 կ. (վրացի)

Երևանից — Նախջ. գ—ի Բիստ գիւղի բնակիչներից Ա. Սարգսեանի միջոցով 20 ռ., որ նուիրել են՝—Ա. Սարգսեանց, Յ. Սարգսեանց, Յով. Աղիբէգեանց 5-ական ր.: Մ. Մարտիրոսեանց, Գէորգ Յովակիմեանց, Սարգիս Մուրադեանց, Պ. Խաչումեանց, Ա. Յովակիմեանց 1-ական ր.

Շօրօպան—կայարանից Ա. Թել'րեանի միջոցով 7 ր., որ նուիրել են՝

Ա. Թելերեանց 2 ր. 50 կ. Մ. Որգուտեանց, Յար. Օհանջանեան Յով. Օհանջանեան, Պ. Խաչատրեանց 1-ական րուբ. Մ. Նեփարեան վրացի 50 կ.:

Կրասնաւօդսկից՝ — Աստղիկ Այվազեանի միջոցով 35 ր 50 կ., որ նուիրել են՝

Տ. տ. Աստղիկ Այվազեանց 2 ր. Աննա Գէօզալեան 5 ր. Հեղինէ Բաղիրեան 2 ր. Նախշուն Դէլգարեանց 5 ր. Ալեքսանեանցներ 2 ր. Սառա Յարութիւնեանց 1. Վ. Փէզօակեանց 1 ր. 50 կ. Հ. Գէօզալեան 50 կ. Շ. Գաբրիէլեանց 1 ր. Ն. Յարութիւնեանց, Ա. Նազարեանց, Նուբար Տէր-Խաչատրեանց 1-ական ր. Մ. Ջալալբէգեանց 50 կ. Բ. Յակոբեանց, Զառվարդ Խաչատրեանց 1-ական ր. Պ. Համարձում Գրիգորեանց 10 րուբլի:

Փոքրիկ Վարվարէ Մելիքեանից 3ր 50 կ.

Միքանի անձերից 4 ր. 50 կոպէկ:

Ադելխանեանի գործարանում աշխատող մի խումբ բանւորներից Անուշաւան Վարդանեանի միջոցով 8 ր. 85 կոպէկ:

Հ. Ղամբարեանից (Թիֆլիսում) 3 ր.:

Գ. Սարեանից և Լ. Քարհանեանից 10 ր.

Թիֆլիսից—Մանուէլեանի հաշւապահական կուրսերի աշակերտներից Վաչէի միջոցով 12 ր. 35 կ.:

Կ. Բերինեանի հաւաքած 10 ր., որ նուիրել են՝ - Փրիդոնեան, Հ. Բէժանեան 3-ական ր. Ս. Բուղուղեան 2 ր. Յակոբ Սարգսեան, Անդ. Յովհաննիսեան 1-ակ. ր.:

Կարսից—Մ. քահ. Սարիբէկ-Յովսէփեանի միջոցով 36 ր. որ նուերել են՝

Բայրամ-փաշա թաղի հայ հողագործները 13 ր. 3 կ. բժ. Ա. Հայրապետեան 5 ր. Կարնեցի Օննիկ Դաւթեան 6 ր. 60 կ. Ա. Կորխմազեան, Ս. Մանուկեան և Հ. Դաւթեան 2-ական ր. Գ. Յարութիւնեան, Խ. Նալբանդեանց, Խ. Գէորգեան. Ար. Էօքսիւզեան և Ա. Յակոբեան 1-ական ր. և մի Ռիճ 37 կ.

Մելիտոպոլից—Ստ. քհ. Պապայեանի միջոցով 79 ր. որ ժողովել օր. Վ. Յարութիւնեան և Հ. Մատինեանը—որից 15 ր. Չխարի վնասւածների օգտին նուիրատուներն են՝

Е. Черникова հայ, Дарья Черникова. հայ. Джахбекова, Տ. Լալախանեան 5-ական ր. Ս. Աբրամեան 10 ր. Տ. Հ. Թագւորեան 6 ր. Երեցկին Օր. Ժամկոչեան 4 ր. Մ. Պապայեան, Տ. Հայր-Բաբամեան, Տ. Լալախանեան, Ա. Մատինեան, օր. Վ. Արութեան, Ս: Թագւորեան 3-ական ր. Է. Ֆէրէօթէճեան, Ե. Ֆուշնարեան, Թ. Հայր-Բաբամեան օր. Հ. Մատինեան 2-ական ր. Կ. Ֆուշնարեան, Տ. Տիտացուեան, Егяева հայ, Ханджiева, հայ Ս. Չիլինկարեան, Մ. Չիլիլեան, Լ, Կարամուրզայեան, Ե. Մնկարեան, Կ. Նալտճեան, Ս. Չիլիլեան 1-ական ր. Թ. Ասլանեան 1 ր. 50 կ. Տ. Միտիչեան, Տ. Թոսունեան, М. Карагезянъ, Ս. Սարեան 50 ական կ.:

Կարզախից—Գ. Ալթունեանի միջոցով 24 ր. որ նուերել են՝

Թագուհի Աղապապեան 3 ր. Յ. Փէշտէմալճեան 1 ր. 50 կ. Ն. Ծոխուզեան 1 ր. Տ. Դաբբինեան 1 ր. Ս. Սերոփեան 60 կ. Յ. Ղազազեան 55 կ. Գ. Ալթունեանց 50 կ. Կ. Յակոբեան 50 կ. Ա. Ալթունեան 50 կ. Բ. Միքայէլեան 50 կ. Ղ. Բագրատունեան 20 կ. Մ. Աբգարեան 50 կ. Գ. Թոսունեան 20 կ. Մ. Մկրտչեան 25 կ. Ս. Քեանց 25 կ. Յ. Մնոյեանց 50 կ. Ա. Բագրատունեանց 10 կ. Թ. Նիկոյեան 50 կ. Ս. Աղանեանց 50 կ. Ա. Միքայելեանց 20 կ. Տէր-Ղազազեան 50 կ. Տ. Մ. Աբովեանց 50 կ. Ս. Ալեքեան 30 կ. Տ. Պետրոսեան 5 կ. Տ. Օվակիմեան 50 կ. Ա. Աբովեան 50 կ. Օ. Քերօֆեան 50 կ. Ա. Աբովեան, Յ. Մութաեան 50-ական կ. Լ. Շահբազեան 30 կ. տ. Սուքեասեան 50 կ. Մ. Եաղուբեան 50 կ. Աթանաս 50 կ. պ. Բարդէղմոսեան 50 կ. Ա. Տէր-Մինասեանց 50 կ. Ա. Գուլոյեանց 50 կ. Ա. Զոպնեանց 35 կ. Մ. Պաղտոյեան, Յ. Միհիրեանց, Խ. Անանիկեան, Յ. Աղապապեան, Յ. Գալոյեան, Ս. Ալկրցեան Ա. Փիղինեանց 50-ական կ. Ա. Բէնկոյեանց 25 կ. Մ. Կարապետեանց 20 կ.:

Ազարակ գիւղի—հայ հասարակութիւնից Թ. Աղախանեանի միջոցով 29 ր 12 կ. հոգեհանգստի ժամանակ հանգանակած.

—Նուիրատուներն են. - Արժ. Գաբրիէլ քհ. Աղախանեան, Յակոբ քհ. Տէր-Մարտիրոսեան, Պ. Պ. Վ. Բ. Մէլիք Քարիմեան, Թ. Աղախանեան, Պ. Բ. Մ. Քարիմեան, Թ. Ամիրջանեան, Փ. Աղախանեան, 1-ական ր.: Վ. Թորոսեան, Ն. Աղախանեան, Մ. Բաղդասարեան, Ե. Մարտիրոսեան, Ղ. Ամիրջանեան, Ի. Չինարեան, Յ. Բաբայեան, Մ. Հայրապետեան Ղ. Սափարեան, Մ. Թումանեան, Ս. Չինարեան, Խ. Սափարեան, Ա. Յարութիւնեան, Ա. Չինարեան, Բ. Մակիեան, Ն. Սափարեան, Գ. Թորոմեան և Ե. Միրզայեան 50-ական կ.: Ա. Չինարեան, Մ. Միքայէլեան 35-ական կ.: Գ. Սափարեան, Փ. Ամիրջանեան 25-ական կ.: Ս. Սարգարեան, Ղ: Յովակիմեան, Յ. Սարգսաբեան, Մ. Բաղդասարեան, Ա. Չինարեան, Ա. Գրիգորեան, Յ. Խազարեան, Յ. Այվաբեան, Ա. Մնացականեան, Ն. Չինարեան, Գ. Օհանեան, Բ. Մարտիրոսեան, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Սարգսեան Գ. Թունանեան, Ս. Սարգսեան, Ս. Աղախանեան, Ա. Օհանջանեան 20-ական կ.: Մ. Ավանէսեան Թ. Քալբեան, Ն. Սափարեան և Ա. Բաբալեան 15-ական կ.: Մ. Մարտիրոսեան Մ. Մկրտչեան 16-ական կ.: Յ. Օհանեան, Օ. Յակոբեան, Բ. Օնանեան, Ա. Սափարեան, Ա. Գէորգեան, Պ. Մարտիրոսեան 10-ական կ.: Ռիճ 19 կ. Ղ. Պօղոսեան 15 կ. Տ. Տ. Բ. Աշախանեան 50 կ. Թ. Սափարեան 40 կ. Խ. Թորոսեան, Մ. Ամիրջանեան, Հ. Սարդարեան, Մ. Ամիրջանեան, Հ. Ախազանեան, Ս. Մակիեան, Ս. Ավանէսեան, Մ. և Ռ. Աղախանեաններ 20-ական կ.: Զ. Չինարեան, Ս. Խազիեան, Հ. Ամիրջանեան 15-ական կ.: Մանուկ Արծրունի Խուրջուտեան 20 կ.: Տ. Տ. Մանուշակ Խ. Օհանջանեան, Ս. Հաթանեան, Ն. Սարգսեան, Խ. Գէորգեան, Թ. Սափարեան, Փ. Սափարեան, Ն. Տէր-Յովհաննիսեան, Գ. Պօղոսեան, Փ. Թորոսեան Լ. Չինարեան, Գ. Բաբալեան, Հ. Խաչիկեան Բ. Հաթամեան, Ն. Չինարեան 10-ական կ.: Մի խումբ տիկիններից 1 ր. 47 կ.:

Րօստովից—(Դօնի վրա) տ. Շողակաթ Կակօեանի ձեռքով հանգանակած 41 ր. որ նուիրել են՝

Տիկին Ե. Յովհաննիսեան, Պ. Կ. Կակօեանց, Ս. Գիւրջեանցից 5-ական ր. Տ. Ա. Տէր-Սարգսեանց, Ս. Արաքկերցեանից, Շ. Արաքկերցեանից, Ս. Գրիգորեանից 3-ական ր. տ. Գրիգորեանից, տ. Ս. Յովհաննիսեանից, տ. Ա. Տէր-Կարապետեանից, տ. Լ. Ղարաղալեանից, տ. Հ. Կակօեանից, Ա. Սուզանաճեանից, Ա. և Գ. Սմբաթեանից, Ս. Էսաբեանից 1-ական ր. և նուաստիցս 5 րուբլի:

Գլուխօկանա՝ կայարանից Յ. Դաւթեանի ձեռքով ժողոված 41 ր. 20 կ. որից 21 ր. 20 կ. Երևանի զոհերի օգտին նուիրատուներն են՝

Ա. Եղիգարեանց 15 ր. Ա. Տէր-Գալստեանց 5 ր. Յ. Վարդանեան 1 ր. Թ. Այգինեանց 3 ր. Պ. Կարապետեան 50 կ. Ե. Եղիկեանց 50 կ. Եղ. Կ. և Յ. Դաւիդեանցներ 10 ր. Ե. Սէբբինեանց 3 ր. Ս. Եղիկեանց 2 ր. П. Маркинъ (ռուս) 1 ր. 20 կ.

Կախ-Ավանի—(Զաքաթալի շրջան) հայերից Կ. Յովսաթանեանի և Կ. Ստեփանեանի միջոցով 24 ր. 70 կ. որ նուիրել են՝

Հ. Մկրտումեանց, Ս. Մինասեանց, Մ. Մուրադեանց, Կ. Տէր-Հայրապետեանց, Հ. Եսայեանց, Մ. Թորոսեանց, Խ. Անդրիասեանց, Ս. Տէր-Օհաննիսեանց, Մ. Հախնազարեանց, Եղ. Օհանջեանցներ, Հ. Մարտիրոսեանց, Հ. Օհանջանեանց, Հ. Մարտիրոսեանց, Հ. Մ. Օհանեանց, Յ. Յովնաթանեանց, Խ. Դաստակեանց, Ս. Զանիեանց 1-ական ր. Մ. Գիւլնազարեանց, Հ. Վանիեանց, Յ. Մամախանեանց, Մ, Մկրտումեանց, Կ. Դաբբինեանց, Մ. Ան-

դրեասեանց, մի ոմն Ս. Նազարեանց, Ս. Գրիգորեանց, Ա. Յուսէփեանց, Հ. Ղարիբջանեանց, Մ. Վանիեանց, Ս. Եսայեանց 50-ական կ. Ա. Բէջանեանց 65 կ. Մ. Օհանեանց 35 կ. Յ. Մամախանեանց 20 կ.

Գեօրգիեւսկ—գիւղի հայ-համայնքից Լ. Քոչարեանի ձեռքով հաւաքված 23 ռուբ. որ նուիրել են՝

Լ. Քոչարեան, Մ. Սարգսեան 5-ական ր. Ա. Պետրոսեան 3 ր. Մ. Վարդանեան, Ս. Աղապեան 2-ական ր. Վ. Թայիրեան, Ս. Առաքելեան, Ա. Աջափեան, Ա. Բերիև 1-ական ր. Ն. Աջափեանց 2 ր.

Կումխ—գիւղից Ե. քահ. Երզնկեանի միջոցով 7 ր. որ նուիրել են՝

Ե. քհ. Երզնկեան 2 ր. 16 կ. Ս. Գէորգեանց 1 ր. մի խումբ մարդկանցից 3 ր. 84 կ.

Վաշնանից—Ա. Բեգիրզանեանի միջոցով Քրիստափոր Միքայելեանի հոգեհանգստից յետոյ հանգանակած 12 ր.

Միլլերովոյից—Ս. Մելիք Դաւթեանի միջոցով 53 ր. որ նուիրել են՝

Մ. Դ. և Բ. Մազմանեանց 5-ական ր. Ս. Ախվերդիեանց, Վ. Սիմօնեանց, Կ. Գրիգորեանց 3-ական ր. Գ. Մադոյեանց, Ե. Այգազեանց, Ղ. Սէրէբրակեանց, Կ. Բուրջիեանց, Ա. Մազմանեանց 2-ական ր. Դ. Այվազեանց, Մ. Տէր-Սարգիսեանց 1-ական ր. Հ. Պետրոսեանց, Բիբիեանց 50-ական կ.

Донской Товарищество 5 р. Т. А. Ереименко 3 р. И. Т. К. 2 р. в. П. С. С. Чурлинъ. И. И. Винаходовъ Я. Гриншайевъ, Н. Баликовъ, в. Вороновъ, К. Кибуткинъ, М. Домакинъ, Бртиновоъ. Ф. Ф. Марковъ. կազան թաթար Мавлютовъ 1-ական ր.։

Մանդժուրիայի—հայերից Զ. Էլխասեանի միջոցով 310 ր., որ նուիրել են՝

Մանուկեանց 50 ր. Կ. Էլխասեանց, Ռ. Յովհաննիսեանց, Մ. Կարապետեան, Զ. Կարապետեան, Գ. Սմբաթեանց, Հ. Ներկարարեան 25-ական ր.։ Ս. Գուլեանց, Ա. Շադինեանց, Ե. Անտօնեան, Ա. Մելիքեանց, Անանեանցներ 10-ական ր.։ Ս. Օրբելեանց, ոմանք, Բախշինեանց, Զ. Մելքումեանց 5-ական ր.։ Կալմուկեանց 6 ր. Խազիզեանց, Մեսրոբեանց 5-ական ր. Մ. Կիրակոսեանց 6 ր.։ Բախշի, Ճօճկանեան 3-ական ր. Ա. Զոմարեանց, Գ. Մկրտիչեանց 1-ական ր.։ Մ. Գրիգորեանց, Մ. Յովհաննիսեանց 5-ական ր.։

Սարատովից՝—Ա. Հախվերդեանի միջոցով 68 ր, որ նուիրել են՝

Եղբ. Այվազեաններ, Յ. Սարգիսեան, Մ. Վարդանեան, եղբ. Դաւթեաններ, Ա. Հախվերդեան 5-ական ր.։ Խ. Աւագեան. Կ. Փրանգեան, Ռ. Մուխանմեդով, Աքբարով, Ա. Գրիգորեան, Շահնազարեան 3-ական ր.: Վարդանեան, Կ. Անանեան, Ս. Գէորգեան, Ա. Սարգիսեան, Ա. Կադիմեան 2-ական ր.։ Եակօֆիտի. Ն. Ղամբերեփ, Ս. Յովակիմով, Ս. Վարդանեան, Ս. Աւետիսով, Մ. Սարդանեան, Յ. Շահնազարեան, Խ. Յակոբեան, Գ. Ջահանեան, Յ. Ջահանեան, Պ. Սառաֆեանց, Ն. Մարտիրոսեան, Ռ. Կարախանեան 1-ական ր. Լ. Առաքելեան, Պ. Յակոբեան 50-ական կ.։ Ա. Արիգով, Ա. Աւագեան 30-ական կ. Ս. Միհրանեան 20 կ. Պ. Մկրտիչեան Բ. Պատալեան 10-ական կոպ.

Ս. Խաչ—քաղաքի հայերից Ն. քհ. Ղալաբէկեանի միջոցով 72 ր. 50 կ., որ նուիրել են՝—Ն. քհ. Ղալաբէկեան, բժշ. Տէր-Միքայէլեանց, Գ. Սերեբրակեանց, Մակ. Խաչատրեանց 5-ական ր.։ Գ. քհ. Աղայեանց, Գ. Այվազեան, Խ. Խաչատրեան, Յ. Խաչատրեան, Յ. Աստուածատուրեան, Յովհ. Աստուածատուրեանց 3-ական ր.։ Գ. Կակաբելեան, Ս. Աբանեանց, Գ. Խուբարեանց, Ա. Ղալաբէկեանց, Կ. Ցիցլիեան Յ. Թեմիրեանց, Մ. Բերեզեանց, 2-ական ր.։ Դ. Դաբլայեան, Յ. Բարշամեանց, Վ. Քովխայեան, Յ. Մարգարեան, Վ. Վարդանեան, Կ. Զաքարեանց, Ս. Թումանեան, Յ. Տէր-Աւագեանց, Յ. Շահգելդեանց, Թ. Քուքիեանց, Յ. Ղուկասեանց, В. Аронсъ (հրէայ) Կ. Պօղոսեանց, Մ. Եղիգարեան, Ա. Լաչինեանց, Շ. Արգիմանեանց, Ա. Ղաբալլեանց, Ս. Մնացականեան 1-ական ր. Յ. Գրիգորեանց, Մ. Ղալաբէկեանց, Յ. Արգիմանեանց, Յ. Շխլարեանց, Ի. Մարկոսեանց 50-ական կոպէկ։

Բաթումի հայ համայնք.—(Եկատերինոդարի հանգանակ) Սարգիս քհ. Մաքսըմաճեանի միջոցով 74 ր. որ նուիրել են՝

Ն. Մաքսըմաճեան, Մ. Մաքսըմաճեան 7-ական ր. Գ. Մաքսըմաճեան 3 ր. Խ. Մաքսըմաճեան, Б. Павленко, Бражниковъ и Губаревъ 1-ական ր. N N 2 ր. П. Тютюнджіанъ 3 ր. П. Бостанджеівъ 1 ր. Д-ръ Марутоевъ 10 ր. Марутоева 3 ր. М. Карибова 3 ր. 50 կ. И. Карибовъ 10 ր. Միհրանաճեան 5 ր. Ս. Ապաչիեօվ 2 ր. Յ. Ծուտերենց 3 ր. Գ. Երեցփոխեան 4 ր. Լ. Ապաչիեան 1 ր. Ми, ленковъ, Մանոյեան 2 ր. Քաբլանեանց-Я. Бѣльскій 1-ական ր.

Եկատերինօդարից—Ա. Յովսէփեանից 55 ր. 55 կ. Օր. Աւետիսեանների միջոցով հանգանակած հետեւեալ անձերից՝

Տ. Ահարոնեան 2 ր. Տ. Կօթոչլեան 50 կ. Տ. Աբրահամեան, Յ. Յովակիմեան, Էօքսիւզեան, Պյքեան, Գահվէճեան, Կոչիկեան, Գահվէճեան, Խաչոնեան, Կալայճեան, Նազարեան, Թիւրինեան, Առաքելեան, Տ. Զօլաքեան, Տ. Յովակիմեան, Գ. Պյքեան, Պ. Այդինեան, Յ. Թոխթաճեան, Սահակեան, Լուսիկեան, Քէլիլեան, Լուսպարեան Մ. Տիշենեան, Մ. Զօլաքեան, Յ. Ստամպօլեան, Գ. Մալխասեան, Պյքեան, Յ. Յովսէփեան, Յովակիմեան, Բարեկենդանեանց, մի ոմն. Վ. Աւետիսեան, Գ. Աւետիսեան 1-ական ր. Ճիվելէքեան, Պայեան, Ինճէեան, Պյքեան, Վառելճեան, Զօրեան, Գահվէճեան, օր. Աւետիսեան, օր. Աւետիսեան, օր. Աւետիսեան, Պօճոյեան, Ա. Տիլինեան, Ղ. Ղազարեան, Հ. Տէմիրեան, Ա- Պյքեան, Պ. ոմն, Զ. Գոզայճեան, Տ. Մանուկեան 50-ական կ. Յ. Պյքեան 3 ր. Գէորգեան 2 ր. օր. Աննիկ 2 ր. Ա. Աւետիսեան 3 ր. Զօլաքեան 50 կ. Խումուճեան 25 կ. Զօլաքեան 20 կ. Յովհաննէս 20 կ. Մ. Ղայփէճեան 20 կ.

Անղիժանի—հայ հասարակութիւնից 50 ր.

Շամախուց—Մ. քհ, Տէր-Նահապետեանի միջոցով 20 ր. որ ժողովել են՝ Մ. քհ. Տէր-Նահապետեանը և Գ. Բունեանցը Մէյսար գիւղի հասարակութիւնից։

Ալեքսանդրոպոլի—քաղաքային կար և ձևի դպրոցի վարժուհիներից և աշակերտուհիներից Եվանգիւլեան Շ-ի միջոցով 13 ր. 50 կ.

Գէորլուից—Ա. Մամիկոնեանի միջոցով ժողոված 5 ր. 43 կ., որ նուիրել են՝

Դ. Ցակոբեան 53 կ. Յ. Մամիկոնեան Ա. Մանուկեան, Ս. Մուրադեանց, 50-ական կ.։ Ա. Մամիկոնեան, Մ. Մարգարեան 30-ական կ.։ Մ. Մանուկեանց, Մ. Մալխասեանց, մի ոմն, Ս. Խաչատրեան, Ա. Մարտիրոսեանց, Վ. Ենկիբարեանց, Մ. Թարոյեան, Խ. Մարտիրոսեան, 20-ական կ. Ս. Ղարիբեանց, Տ. Սամազեան Գ. Հախնազարեանց, 15-ական կ. Յ. Ենգիբարեանց, Դ. Մալխասեանց, Մ. Թոմասեանց, գաղտական, Յ. Ապանեանց, Յ. Նալբանդեան, Վ. Բաղդասարեանց, Ա. գաղթական, Յ. Առաքելեանց 10-ական կոպ. և Յ. Մարկոսեանց, 7 կոպ.։

Եկատերինօդարից—հայ հասարակութիւնից՝ հանգանակած Գ. քհ. Զաքարեանի և Ա. քհ. Վարդանեանի ձեռքով 1051 ր.

Նուիրատուներն են՝—Գ. Թորոսեան, Ն. Թորոսեան 200-ական ր. Կ. և Խ. Բօղարսուկեանք, Չերաչեան և Խաբաբաչեան, Յ. Աւետեան, Մ. Բօչարսուկեան և որդիք 50 ական ր.։ Եղբ. Խաչատուրեաններ 30 ր. Ա. Ամիրեան, Յ. Մարմարեան, Ղ. Էրկանեան 25-ական ր. եղբ. Արզումանեանք, Գ. Դեմիրճեան 20-ական ր. Ա. Սաֆարեան, Յ. Խաբախբաղշեան 15-ական ր. Եղբ. Միշվելեանք՝ Խ. Խլէնիկեան, Եղ. Աղրափեան Յ. Թորոսեան, Անպէտքեան և Յունանեան, Գ. Բաղչխսարայեան Խ. Կէօքչեան Ս. Խաչկրուզեան 10-ական ր. И. Я. Буровскій, Մ. Սապանաջեան, Պ. Երեցփոխեան, Յ. Վերենեան, Խ. Թոփալեան Գ. Աւագեան. Դ. Թաչուլախեան, Մ. Չերնիշեան, Գ. Ցարմաչօնեան, Ա. Առաքելեան Ա. Հախնազարեան, Կ. Թամազեան, Գ. Սախեան, Պ. Կարասուլեան, Կ. Զախմախեան Պ. Նալլաճեան, Դ. Ղափլանեան Լ. Արզումանեան, 5-ական ր.։ Գ. Թերեզեան, ոմն . . Գ. Խօջաբարօնեան, Գ. Յարութիւնեան, Կ. Թերազեան, Մ. Պօպով, Մ, Խրդեան, Кани Акпер-оглы, М. Абулкасимъ 3-ական ր. Մամիկոնեան և Բէչէջեան, Պօպով և Զաղուբեան, Վար. Զուբարեան, Գ. Մաճարեան, Աննա Սարվաչեան, Եղ. Խադօգլու, Մ. Կուզնեցեան 2-ական ր.։ Գ. Ղորղանեան, Ա. Բափիկեան, Ա. Մամիկոնեան, Ս. Էրզրումցեան И. Тюнинъ, Գ. Ասմայեան, Մ. Զոբանեան Ա. Զօնով, Ց. Զաղինեան, Ա. Բելտաւեան Զախմախեան Մերկ. 1-ական ր.։ Մ. Կաբելեան 2 ր. ոմն, ոմն, ոմն, ոմն 50-ական կ.

Բաթումից—Մ. Նաւասարդեանի միջոցով ժողոված 46 ր 50 կ. Ա. Ի. Մանթաշեանի I գործարանի ռազլիվօչնի II բաժանմունքի 83 հոգի հայ բանուորներից 38 ր., 15 հոգի տորի 7 ր 50 կ.։ 2 հոգի պարսիկ 1ր.։

Ստաւրապօլից—Կ. քհ. Եագոյեանի միջոցով 261 ր., որ նուիրել են՝

Ս. Թամբիեանց, Պ. Մուրադեանց, 10 ական ր. Ա. Յովսէփով, Մ. Թամբիեան, 2-ական ր. Ի. Այդինեանց 5 ր. Զ. Ասլանեան 10 ր. Գ. Վլասեանց, 1 ր. Գ. Մկրտումեան 1 ր. Գ. Այդինեանց 1 ր. Գ. Դոմբալեանց, 3 ր. Ա. Շահինեան, 1 ր. Կ. Սարուխանեան, 50 կ Յարութիւնեան, Դոմբազեանց 5 ր. Յ. Վլասեանց, 1. Յ. Յարութիւնեանց 50 կ. Սրբուհի Զարիփեան 5 ր. Մ. Աչակովսկի 10 ր. Յ. Ասլանեանց 3 ր. Պ. Բաթիրով 2 ր. Ս. Ռւնանեան 1 ր. Գ. Թոմասեան 5 ր. Մ. Մովսէսեան 1 ր. Կ. Խաչաբէկեան, 15 ր. Մ. Նանոյեան 1 ր. Մ, Ռամանոսեան, 1 ր. Կատարինէ Խաչաբէկեան 5 ր. Խ. Խաչաբէկեանց 20 ր. Աննա Խաչաբէկեանց 5 ր. Խ. Խազիզեանց 10 ր. Գրիգոր Կօլօդցեանց 5 ր. Խ. Կօլօդցեան 25 ր. Գ. Աստուածատուրեան 10 ր. Ե. Զարիխանեան, 30 կ. Թ. Արաբաջեանց 1 ր. Յ. Ատիբէկեան 2 ր. Ս. Խաչատրեան, 1 ր. Ս. Սադաթեան 50 կ. Ա. Բէշէջեանց 1 ր. Ս. Մուշտէսեան 1 ր. Ն. Չէրիխեան, 3 ր. Անգլինցեան 3 ր. Աջիմամուտեան 1 ր. Դ. Ալաւերդեան 5 ր. Ենգէեան 3 ր. Նազարեան 3 ր. Դ. Խորասանով 5 ր. Գ. Մասլով 3 ր Մ. Խորասանով 3 ր. Խ. Եաղանջանեան 4 ր. Պ. Ռւնայի 15 ր. Գ. Եաղանջեան 2 ր. Մ. Սինանեան 10 ր. Դռանցով, Ալեքսան 50-ական կ. Յ. Բաթիրեանց 2 ր. Ա. Օբէռեանց 50 կ. Ա. Բէնգլիեանց 2 ր. Գ. Խաղամեանց 2 ր. Ե. Պետրոսեան 2 ր. Մ. Պօպով 5 ր. և Դ. Եաղանջեան 5 ր.։

Ղզըլ-Արվաթի—հայ և թուրք բնակիչներից Ս. Գասպարեանի միջոցով 153 ր. 56 կ., որ նուիրել են հայերից՝

Ա. Աւետիսեան, Ի. Յակոբեանց և Ա. Աբէլեան 10 ռուբլի, Մ. Մեժլումեանց, Գ. Գասպարեանց, Գ. Տէր-Դանիէլեան, Ի. Բաղդասարեան, Եխ. Ղ. և Ն. Տէր-Ղուկասեան, Ա. Ասլանեան, Մ. Յարութիւնեան Մ. քհ. Տէր-Մկրտչեանց, Ս. Ղաւախանեան և I. Б. Сакище, 5-ական ր. Ս. Մարտիրոսեանց, О. П. Аоуловскій, Գ. Գրիգորեանց, Ասլան Գրիգորեանց, Ա. Յարութիւնեանց, Բ. Սահակեանց, Մ. Կոփեանց, և Մ. Հայրիկեանց, 3-ական ռուբ. Ռւ. Հայրապետեան, Խ. Աստուածատուրեան Գ. Մովսէսեանց, Ա. Միքիեանց, Ա. Բաղդասարեանց և տիկ. Վ. Ասլանեանց, 2-ական ր. Տիրուհի Ա. Տէր-Մկրտչեանց, Պ. Ն. Բաբայեանց, Կ. Ցակոբեանց, Մ. Միրզայեանց, Թ. Դանիէլեանց, Գ. Հազարեանց, Մ. Տէր-Գաբրիէլեանց, Մ. Միրզաբէկեանց, Գ, Յահոբեան, Մ. Դաւիթեանց, Թ. Սիմօնեանց, Խ. Բալասանեան Ս. Հայրապետեանց, Ա. Փաշաեանց, Բ. Արզումանեանց, Ա. Ղազարեանց, Թ. Խաչատրեանց, և Յ. Ս. Յարութիւնեան Հ. Հաւասարեանց, Ա. Հայրապետեանց 1-ական ր. Դ. Թումանեանց, Ա. Զախարեան, Բ. Սարգսեանց, Գ. Բաբայեանց և Մ. Հայրապետեանց 50-ական կ. Մ. Զաշխաբեանց 50 կ. Ա. Աւետիսեանց և Ս. Սաբուխանեանց 20-ակ. կ. գումարը 136ր 40 կ.

Թուրքերից՝ Ա. Ս. Գասանով 5 ր. Ա. Վագիև 2 ր. Մ. Ավղուշախ, Ա. Գոզալ և Իւ. Գուսեինով 1-ական ր. Հ. Բագերով, Մ. դժափար Մ. Հուսէինով, Մ. Աբբասը և Իւսուփ, Ալի-Գուլիև 50-ական կ. Գ. Սադիգակ 45 կ. Մ. Ալի, Մ. Խալիլ և Մ. Հէյդար 40 կ. Ս. Սամերով 30 կ. Ա. Կազիմով, Դժափար-Ալի և Հէյդար 20 կ. գումարը 15 ռուբլի 5 կոպէկ։

Աստրախանի—հայ-հասարակութիւնից Գ. քհ. Մկրտումեանի հանգանակած 26 ր. որ նուիրել են՝

Դ. քհ. Դադաշեանց, Թ. քհ. Կօրժէնեանց 2-ական ր. Յ. քհ. Եղուբեանց Գ. քհ. Մկրտումեանց, Ն. քհ. Ալիազեանց, Խ. քհ. Կօտոյեանց, Գ. քհ. Քարտաշեանց 3-ական ր. Ն. քհ. Աբրահամեան 2 ր. Ն. սարկ. Ճանճիկեանց, ջահընկալներ՝ Բ. Դադաշեանց, Ց. Զալապեանց, 1-ական ր. Հ. Այվազեանց 1 ր. 50 կ. Եկեղեցական սպասաւոր Գ. Պապովեանց 1 ր.

Բարֆրուշից—Խ. Տէր-Զաքարեանի միջոցով 70 ր. որ ժողովել է տեղացի երիտասարդներից որոնք են՝

Թումանեանց 60 ղրան Զ. Ներսէսեանց, Թ. Հախնազարեանց և Ի. Տէր-Զաքարեանց 50-ական ղրան, Մ. Տէր-Միքայէլեանց, Գ. Յովհաննիսեանց և Յ. Մէլիք-Եսայեանց 40-ական ղրան, Ա. Ասլանեանց 30 ղրան, Յ. Տէր-Գէորգեանց և որդի, Ա. Մալեանց, Դ. Բժշկեանց և Մ. Գասպարեանց 20-ական ղրան, Յ. Նուսհուսեանց 10 ղրան, գումարը 450 ղրան, որը վերածելով ռուսաց դրամի եղաւ 70 ռուբլի։

Ջուլֆայից—Թ. Մնացականեանի միջոցով Նպ. յանձնաժողովին յանձնելու 46 ր. որ նուիրել են՝

տ. Ն. Մնացականեանց 3 ր. Թ. Մնացականեանց 5 ր. Ա. Տէր-Զաքարեանց 5 ր. տ. Գ. Մասեհեանց 3 ր. Ս. Մասեհեանց 2 ր. Յ. Ադաբէկեանց 2 ր. Հ. Ադաբէկեանց 1 ր. Խ. Յովսէփեանց 2 ր. Ս. Ադելխանեանց 2 ր. Վ. Մադաքեանց 1 ր. Դ. Խաչատրեանց 2 ր. տ. Ե. Խաչատրեանց 2 ր. Ս. Շահնազարեանց 2 ր. Ա. Յարութիւնեանց 1 ր. Ա. Նազարեանց 3 ր. Մ. Յովհաննիսեանց 1 ր. Պ. Խաչիկեանց 50 կ. Զ. Ներսէսեանց 1 ր. Յ. Յակովբեանց 1 ր. Յ. Ոսկանեանց 1 ր. Մ. Մարտիրոսեանց 1 ր. Բ. Եգանեանց 1 ր. 50 կ. Պ. Մէլիք-Ստեփանեանց 2 ր. Ա. Գրիգորեանց 1 ր.

Հին-Ջուղայի և Ջուլֆայի—հայ հասարակութիւնից Գ. Ադամալեանի միջոցով ժողոված 153 ր. որ նուիրել են՝

Պ. Պ. Յ. Աբրահամեանց 15 ր. Գ. Ադամալեանց, Հ. Սաֆրազեանց, Ա. Արդաբեանց, Հ. Շէխով և Ոմն 10-ական ր. տ. Տ. Ե. Աստուածատրեան, Մ. Առաքելեանց, Ս. Սարգիսեանց 5-ական ր. Ա. Աբրահամեանց, Գ. Մէլիք-Ստեփանեանց, Ս. Աբրահամեանց, Դ. Վարդանեանց, Կ. Աբրահամեանց, Մ. Մէլիք-Ստեփանեանց, Մ. Դաւթեանց 3-ական ր. տ. Զ. Մէլիք-Ստեփանեանց, Ղ. Մէլիք-Ստեփանեանց, Ռ. Մաթէոսեանց, Ա. Շահբազեանց, Մ. Յովհաննիսեանց, Կ. Բադաշեանց, Յ. Ոսկանեան, Յ. Մէլիք-Ստեփանեանց, Ե. Քարհանեանց 2-ական ր. տ. Շ. Աբրահամեանց, Տէր-Պօղոս Տէր-Պօղոսեան, Գ. Կարապետեան, Մ. Յովհաննիսեան, Ռ. Կարապետեան, Վ. Բաբեան, Գ. Բադալեան, Սէրգէյ Գրիգորեան, Ն. Դաւթեան, Ս. Ստեփանեան, Մ. Բաբայեան, Մ. Սաֆեանց, Յ. Խաչեանց, Յ. Բադալեան, Յ. Գալստեան, Հ. Մովսէսեան, Զ. Ստեփանեան, Մ. Բադալեան, Ս. Մ., Ա. Ջումշուդեան, Դ. Յարութիւնեան, Խ. Ալլահվերդեան, Ն. Մէլիք-Ստեփանեանց, Ս. քհ. Ադամալեանց, 1-ական ր. Զ. Աբրահամեանց 1 ր. 50 կ. Յ. Յովսէփեան 60 կ. Յ. Պօղոսեան, Ա. Բաբայեան, Վ. Խաչատրեան, Ա. Մովսէսեան, Ա. Անանեանց, Խ. Գէորգեան, Ա. Գալստեան, Հ. Շահբազեան, օ. Զ. Գ. Մարտիրոսեան, Ն. Ոսկանեան, Հ. Խաչատրեան, 50-ական կ. Մ. Սահակեան, Խ. Աբրահամեան 40-ական կ. Վ. Գալստեան, Թ. Յարութիւնեան 30-ական կ. Գ. Ղեոնդեան, Ե. Մարտիրոսեան, Յ. Պօղոսեանց, Կ. Հայրապետեան, Ս. Աստուածատրեան, Յ. Սիմոնեան, Ա. Մարտիրոսեան 20-ական կ.։

Թերմեզից—Վ. Մելիք-Քարամեանի միջոցով 27 ր. որ նուիերել են՝

Եղբ. Մելիք-Քարամեաններ, Իբրահիմ Ալիվ 5-ական ր. Խ. Յովհաննիսեանց 3 ր. Մ. Ղազարեանց, Դ. Յարութիւնեանց. Եղբ. Հայրապետեաններ, Դ. Ղուկասեան, Պ. Մգալօբլիշվիլի 2-ական ր. Ա. Ղուկասեան, Գ. Սաչաբէլեան, Ա. Յովսէփեան 1-ական ր. Յ. Ղուկասեան 50 կ. Ե. Յակոբեան 60 կ. Ա. Խօջաբէկեան 25 կ.

(կը շարունակվի)